

De Vriendenkring is het verenigingsorgaan van de *Vrienden van Schokland*, ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Lelystad onder nr. 40059053.

BESTUUR *VRIENDEN VAN SCHOKLAND*

Voorzitter

H. Scholtmeijer; tel. 0527 620490

Secretaris

C. Hendrix-Mocking; tel. 0527 652771
Oud Emmeloorderweg 18, 8308 PK Nagele
E-mail: hendrix@solcon.nl

Penningmeester

D.E. Roemers; tel. 0527 621284

Ledenadministratie

T.V. Hersevoort; tel. 0527 613 740
Orionstraat 15, 8303 AT Emmeloord
E-mail: t.v.hersevoort@wanadoo.nl

Overige leden

C.J. Bolle; B.J. Grotenhuis; J.H. Hollestelle;

Adviseur

H. Kloosterman; Museum Schokland,
tel. 0527 251396

REDACTIE *DE VRIENDENKRING*

Redactie-adres

J.H. Hollestelle; tel. 038 3329944
Scheerling 199; 8265 GG Kampen
E-mail: redactie@VvS-Schokland.nl

Overige leden

G.W. Bulk; H. Scholtmeijer; H.A. Veenink;

CONTACTPERSONEN

R. Rijs, *Stichting het Flevolandschap*
V. van Steenberg, *RACM Lelystad*
contactadres: *Nieuw Land Erfgoedcentrum*

CULTUURHISTORISCHE INFORMATIE

www.VvS-Schokland.nl
www.schokland.nl
www.nieuwlanderfgoedcentrum.nl
www.flevolandbovenwater.nl
www.racm.nl
www.flevolandschap.nl

CONTRIBUTIE

Volwassenen € 15,-, huisgenootleden € 5,-,
jeugdleden € 3,75
ING-Bank 11 79 970 of Rabobank 34 65 56 813
t.n.v. Penningmeester VvS te Emmeloord.
Beëindiging lidmaatschap schriftelijk vóór
1 september van het lopende jaar.

In dit nummer:

► Vereniging

Beste *Vrienden* 2
Redactie

Jaarrede van de voorzitter 3
Harrie Scholtmeijer

Zomertentoonstellingen Museum Schokland:
Stervende Zuiderzee en Beelden op Schokland 6
Henk Kloosterman

► Artikelen

Veranderingen 8
Over de familie Zoudenbalch en Urk
Klaas de Vries

Schokker kerkklok in Lambertschaag (NH) 12
Aaldert Pol

In Memoriam: Aalt Selles 18
Aaldert Pol

Impressies van een eiland 19
Aalt Selles

De dagboeken van Jacob Westerink (EB 51) 22
Willem van Norel

ISSN 1383-0961

Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen of vermenigvuldigd zonder voorafgaande toestemming van de redactie.

De redactie heeft ernaar gestreefd de auteursrechten voor de illustraties en foto's te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de redactie wenden.

Artikelen voor het zomernummer dienen uiterlijk op 1 augustus 2010 bij de redactie binnen te zijn.

VERENIGINGSNIEUWS

Beste Vrienden

Met veel genoegen presenteert de redactie deze tweede editie van de 50e jaargang. Het feit van de 50e jaargang van ons cultuurhistorische blad is een beetje onderbelicht gebleven omdat het tijdschrift *De Vriendenkring* het orgaan is van de vereniging *Vrienden van Schokland*, welke pas volgend jaar, in 2011, 50 jaar bestaat.

Over het verschil in tijdrekening is al enig tijd een dialoog gaande in de redactie en ook in het bestuur. Een vereniging start met haar nuljaar, maar een tijdschrift start direct met haar eerste jaargang. Dit lijkt een voor de hand liggende correctie, maar volgens onze voorzitter Harrie Scholtmeijer ligt het allemaal ingewikkelder. Er er zijn in de geschiedenis van *De Vriendenkring* ook jaargangen geweest met minder dan vier edities en liep het een paar jaargangen stroef met het tijdschrift.

Intussen ligt er wel weer gewoon een nieuw nummer van dit tijdschrift voor u met een paar prachtige artikelen.

We hebben een artikel van Klaas de Vries over de familie Zoudenbalch in zeer vroege tijden van Urk waarin ook het doopvont van Schokland een rol speelt. Dan is er het artikel van onze gewaardeerde auteur Aaldert Pol. Ditmaal gaat zijn bijdrage over de kerkklok van Lambertschaag. De klok hing ooit op Schokland, werd door de Watergeuzen meegenomen als beeldenstormbuit naar Holland en dreigde veel later in de Tweede Wereldoorlog omgesmolten te worden door de Duitsers. Wat deze klok allemaal zou kunnen vertellen...

Vooral is er in deze editie een In Memoriam aan Aalt Selles. Hij was vanaf ± 1964 betrokken bij de redactie van *De Vriendenkring*. In dit nummer plaatsen we een artikel van Aalt Selles uit *De Vriendenkring* editie 1964/3 met de titel "Impressies van een eiland". Zijn verhaal is van een wel heel erg vroege toerist op Schokland. Dit nummer van *De Vriendenkring* eindigt met een artikel met de dagboeken van de Elburger visserman Jacob Westerink (1892-1982). Zijn beschrijvingen vormen een reis door de tijd. Zijn eerste dagboekantekeningen zijn van een gelovige visserman op zijn schuit. Later in zijn dagboeken heeft hij een gerespecteerde maatschappelijke rol in zijn gemeenschap in Elburg en is Flevoland een feit.

Veel leesplezier

Hans Hollestelle
eindredacteur

Jaarrede van de voorzitter

Harrie Scholtmeijer

De onderstaande jaarrede werd uitgesproken door de voorzitter tijdens de jaarvergadering van de vereniging Vrienden van Schokland op 15 april 2010 jongstleden.

Eén keer per maand komen de leden van het bestuur van de vereniging *Vrienden van Schokland* bij elkaar in vergadering. Dat zijn niet de zwaarste vergaderingen die je je maar kunt voorstellen. Ieder bestuurslid heeft een eigen taak (de ledenadministratie, de cursussen, het reisje etc.), en al die taken vragen ieder voor zich natuurlijk best veel aandacht, tijd en energie.

Maar op de agenda van de vergadering staan al die taken onder elkaar, en elk bestuurslid meldt bij de eigen taak even de gang van zaken. Dankzij al het werk dat hij of zij erin gestoken heeft, levert die gang van zaken meestal geen problemen meer op, en al spoedig kunnen we door naar het volgende punt. Op zo'n manier ben je redelijk snel de agenda door; het komt zelfs voor dat we een vergadering kunnen overslaan omdat er eigenlijk niets bijzonders aan de hand is.

Maar als we dan toch in vergadering bijeen zijn, en als we de agenda behandeld hebben, en als het toch zo gezellig is omdat zowel de voorzitter als de secretaris koekjes hebben meegebracht – eigenlijk moet de voorzitter dat doen, maar die vergeet dat nogal eens, en dan neemt de secretaris ze maar mee, uitgerekend op een avond dat de voorzitter ze nu eens niet vergeten is – als het dan

toch zo gezellig is kan het zo maar gebeuren dat het gesprek een heel andere wending neemt. Dan filosoferen we opeens met z'n allen over de vraag: waar willen we met de *Vrienden van Schokland* naartoe? En dan bedoel ik niet het reisje (dat agendapunt hadden we immers gehad), maar echt in beschouwelijke zin: wat voor vereniging willen we zijn?

Misschien heeft dat iets te maken met de naderende vijftigste verjaardag van onze vereniging. Rond die tijd wil nog wel eens een midlifecrisis opspelen. Maar er zijn nu eenmaal een paar problemen die te groot zijn om zomaar in een agendapunt van de

Foto van de jaarvergadering van het vorige verenigingsjaar gehouden op 16 april 2009 in het museumkerkje. De jaarvergadering van dit jaar werd op 15 april gehouden in de Filmzaal van Museum Schokland

vergadering te stoppen, maar waar we ook niet aan voorbij kunnen lopen, wil onze vereniging ook na die vijftigste verjaardag nog levenskrachtig en toekomstgericht zijn.

Zo'n punt is bijvoorbeeld dat we een grote vereniging zijn, dat we blij mogen zijn met zoveel mensen die de *Vrienden van Schokland* een warm hart toedragen, maar dat we maar een relatief klein deel daarvan terugzien op onze cursussen en lezingen.

En een nog kleiner deel houdt dat allemaal draaiende: de bestuurs- en redactieleden die al die activiteiten mogelijk maken. Dat is om twee

eigenlijk al genoeg tijd in de *Vrienden van Schokland* stoppen. Het gevaar van overbelasting ligt op de loer. Voor *De Vriendenkring* geldt min of meer hetzelfde: wie een paar jaargangen doorneemt ziet dat, ondanks een herhaalde oproep om kopij, het telkens toch maar een paar mensen zijn uit die grote vereniging die in het blad publiceren.

Een ander gevaar is dat de *Vrienden van Schokland* een soort ANWB dreigt te worden. Daarmee bedoel ik het volgende. Officieel is de ANWB een vereniging, maar iedereen weet dat de verhouding tussen het ANWB-lid en zijn vereniging een is van: ik betaal de contributie, u zorgt voor zaken als wegwacht, controle van campings, en het lobbyen voor de automobilist. En de Kampioen, dat eigenlijk al geen ledenblad meer is: niet de leden vullen de pagina's, maar professionele journalisten, zoals bij elk publicatiestijfschrift. Zoiets dreigt ook wel eens bij de *Vrienden van Schokland*. Veel *Vrienden* maken trouw hun contributie over, ontvangen dan vier keer per jaar een heel mooi blad, en soms hoor je ook wel positieve waardering, maar dat is het dan ook. Voor de maandelijkse lezing hoef je trouwens niet eens lid te zijn, maar ook al zouden alle bezoekers lid zijn, dan is het nog maar een klein deel dat trouw komt. Heel vaak zie je ook dezelfde gezichten, wat trouwens ook niet louter negatief is. Bij de koffiepauze zien en spreken we al onze oude bekenden, en je moet als voorzitter steevast ingrijpen, want sommigen hebben wellicht aan een pauze van een uur nog niet genoeg. Voor de cursussen gold tot voor kort ook dat je niet eens lid hoefde te zijn, maar aan die wat vreemde situatie heeft het bestuur toch maar een eind gemaakt. De korting die je als lid krijgt maakt dat het lidmaatschap eigenlijk gratis is.

De kraam van de vereniging Vrienden van Schokland tijdens het Kunstplein in Emmeloord op 2 juli 2005.

Wie helpt in 2010 met het bemensen van deze kraam?

Meld u aan vóór zaterdag 12 juni op redactie@vvs-schokland.nl

redenen niet goed. Ten eerste wordt het vele werk nu noodgedwongen over te weinig mensen verdeeld. Straks hebben we weer het *Kunstplein* op het Harmen Visserplein. Jaarlijks terugkerend, jaarlijks erg gezellig, jaarlijks staan wij er ook met een kraampje, en jaarlijks hebben we een probleem: dat kraampje moet bemest worden. En dan ga je maar weer rondbellen, in de kleine kring van mensen die je kent in de vereniging, en dan zijn het toch weer dezelfde mensen die daar op zaterdag een paar uur staan: de mensen die

Nu weet ik ook wel dat het in elke vereniging moeilijk is vrijwilligers te vinden. En de klacht dat er maar zo weinig mensen naar de lezingen komen, is ook niet van vandaag of gisteren. Trouwens, je moet er ook niet aan denken dat alle honderden leden naar de lezing komen, al mag het kerkje wel eens gevulder zijn dan het nu soms is. Maar waar het me vooral om gaat, is dat de vereniging *Vrienden van Schokland* meer in de samenleving komt te staan. Wij zijn een archeologische, geologische, historische vereniging. Wij houden ons bezig met de herkomst van onze samenleving, onze omgeving: waar komen wij vandaan, hoe is onze omgeving gevormd? Dat bepaalt onze identiteit. Wat ons verbindt, is dat wij dit gebied niet als een toevalligheid beschouwen, maar dat we ons willen verdiepen in het gebied: in Schokland, in de omringende Noordoostpolder, in het nog grotere Flevoland, of zelfs in dat hele Zuiderzeegebied, gebied van water en op water gewonnen land, gebied van vissers uit de oude tijd en hypermoderne landbouw, gebied van oude Zuiderzeestadjes en nieuwe poldersteden. Gebied dat ons op de een of andere manier raakt: omdat we er wonen, omdat we er vandaan komen (en er nog vaak komen), of omdat we het op een andere manier interessant of mooi vinden: de “mateloos zonnige, vlakke, zilverschone Noordoostpolder” zoals Maarten 't Hart geschreven heeft.¹

Maar hoe dan ook, we willen ons inzetten om een brede, actieve, betrokken club te zijn, zodat iedereen het idee heeft: je bent pas echt een polderbewoner, of een poldermens, of polderliefhebber, of liefhebber van

¹ Het roer kan nog zesmaal om. Amsterdam: De Arbeiderspers, 1984, p. 227.

het Zuiderzeegebied als je lid bent van de *Vrienden van Schokland*. ‘Houd je van de polders, dan ben je *Vriend van Schokland*.’ Niet blijven steken in het beeld van de polderpionier, hoewel het bij een historische vereniging geen kwaad kan af en toe nostalgisch terug te kijken. Het is niet verkeerd om je identiteit te ontleen aan je verleden, aan waar we vandaan komen. Maar de polder is meer dan alleen pioniers. Het zijn ook de oermensen, ook de vissers die hier ooit gevaren hebben, ook de forensen die dagelijks over de A6 naar de Randstad reizen. En het zijn vooral de kinderen die nu de polders bevolken. De jeugd heeft de toekomst. Ook die jeugd moeten we bewust maken van haar regionale identiteit, van het gebied waar we wonen. Misschien moeten we het fenomeen jeugdlid weer eens nieuw leven inblazen – ik geloof dat er op dit moment nog maar één is.

Enfin, we hoeven vanavond niet de definitieve koers naar de toekomst uit te zetten. Eerst maar eens ideeën verzamelen, nadenken, brainstormen. Dat is wat we in het bestuur het afgelopen jaar gedaan hebben, en ik nodig iedere *Vriend van Schokland* van harte uit om dat met ons mee te doen. Op naar het tiende lustrum!

Bart Reindersma bracht na de pauze van de jaarvergadering één van zijn voorstellingen over Schokland. Een vertelling met lichtbeelden en geluid. Hij laat hierin zijn eigen eisen van Schokland zien. Bart begeleidt zijn voordracht met accordeonspel.

Zomertentoonstellingen Museum Schokland

‘Stervende Zuiderzee’

Van 15 mei tot eind oktober 2010

Onder de titel ‘Stervende Zuiderzee’ staat deze zomer in een tijdelijke tentoonstelling het werk van de schilder Jos Lussenburg (1889-1975) centraal. Jos Lussenburg genoot al tijdens zijn leven (inter)nationale faam als ‘schilder van de Zuiderzee’. Hij was van jongs af aan gefascineerd

door de Zuiderzee en was nog juist op tijd om de zoute binnenzee in al haar glorie te kunnen meemaken. In de wetenschap dat de aanleg van de Afsluitdijk een definitief einde inluidde van een tijdperk besloot hij de unieke en typische Zuiderzeesfeer in zijn schilderijen vast te leggen en voor het nageslacht te bewaren. Zijn zeeschilderijen bleken bij een groot publiek aan te slaan. Veel mensen waardeerden de nostalgie en romantiek

*Een schilderij van
Jos Lussenburg
met Schokland als
onderwerp.*

die ze uitstraalden. Vooral bij Nederlanders in de vreemde deden de zeedoeken het goed.

Zijn reputatie groeide in binnen- en buitenland. Hij exposeerde in Los Angeles, New York, Montreal, Vancouver, Algiers en Johannesburg. Veel schilderijen werden verkocht naar het buitenland, vooral naar Amerika. Zijn werk werd qua karakter en sfeer als typisch Hollands

‘Beelden op Schokland’

Beeldhouwerscollectief ABK exposeert met ‘Een Verlaten Eiland’ op het buitenterrein van Museum Schokland van 15 mei tot en met 3 oktober 2010

Van 15 mei tot en met 3 oktober 2010 exposeren 11 leden van Beeldhouwerscollectief ABK met “Een Verlaten Eiland” op het buitenterrein van Museum Schokland. Het voormalige eiland Schokland lag ooit als eiland in de Zuiderzee maar werd bij de drooglegging van de Noordoostpolder opgenomen in het nieuwe land. In 1859 had de plaatselijke bevolking hun geliefde eiland al verlaten vanwege voortdurend gevaar van de opkomende zee. Welke echo’s, sporen van de zee en de Schokkerbevolking zijn uiteindelijk achtergebleven op het voormalige eiland?

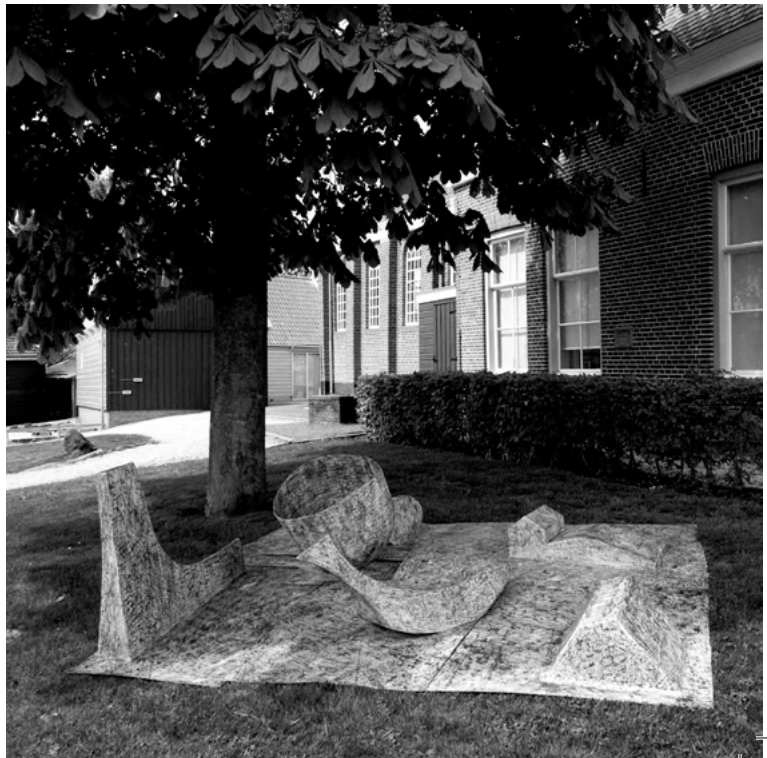
Catrien van Amstel, Jan Asjes van Dijk, Frea Lenger, Jack Prins, Stephanie Rhode, Jan van Schaik, Johan Sietzema, Henk Spreeuwenberg, Katrien Vogel, Auke Wassenaar en Anneke de Witte laten zich door dit gegeven inspireren en maken deze geschiedenis zichtbaar en tastbaar met ruimtelijk werk. De meeste kunstwerken zijn speciaal voor de verschillende locaties van Museum Schokland ontworpen en vervaardigd en sommige worden ter plekke opgebouwd om ze daarna over te leveren aan de elementen.

ervaren. Bezoekers aan zijn atelier stonden soms verbaasd te kijken dat de ‘Zeeschilder’ ook portretten, naakten en landschappen schilderde. Jos Lussenburg was een veelzijdig kunstenaar met een bijzondere rijke productie. De schilderijen in deze expositie geven een indruk van dat deel van zijn werk dat hem het meest bekend maakte, namelijk als ‘*schilder van de Zuiderzee*’

Boven: een kunstwerk met als titel Veldbladeren van Jan Asjes van Dijk.

Onder: het kunstwerk Verbeeld Landschap van Katrien Vogel achter het museumkerkje

HOOFDARTIKELEN

Veranderingen

Klaas de Vries

Dit verhaal is geschreven door Klaas de Vries uit Urk en handelt onder andere over de geschiedenis van het doopvont dat in 1776 door vissers van Schokland bij één van de verdronken kerken van Urk werd opgevist. Dit verhaal werd eerder geplaatst in de krant Het Urkerland.

Ruim 140 jaar duurde de regering van de familie Zoudenbalch over de Heerlijkheid Urk en Emmeloort. Een periode die zowel voor de Zoudenbalchen als voor Urk veel veranderingen met zich mee bracht. Op het eind van de Middeleeuwen is het eiland Urk in omvang veel groter dan in latere tijden. De visserij speelde nog nauwelijks een rol. De Urkers in die tijd waren voornamelijk boeren. De Urker boter en kaas werden afgezet op de markten van Kampen en Elburg. In die tijd belangrijke internationale handelssteden. Ook werden er voor het vlees op het eiland konijnen gefokt en bezat Urk tot in de 16e eeuw een stoeterij voor paarden. Het middeleeuwse Urk bestond uit drie dorpen met ieder een kerk of kapel,

De geestelijke stand op Urk kende een drietal priesters die in het dagelijkse koorgebied in de Urker kerken baden voor het zielenheil der eilanders.

Wanneer Herman van Kuinre aan “zijn Goede Luyden op Urck” in 1415 een Landrecht geeft (een soort stadsrecht) dan ontstaat er voor het eerst een “Gemeente” met burgerlijke rechten en plichten voor de ingezetenen. Uit de dorpen van het eiland worden uit “Rijcke Knapen” (de welgestelde stand) schepenen verkozen om met de Schout het eiland te besturen. Het kasteel of “Huys te Urck” is de woonplaats van de baljuw, de vertegenwoordiger van de Heer van het eiland. Op Urk is hij de hoogste gezagsdrager. Het Landrecht spreekt

ook over Heemraden en een Dijkgraaf om de dijken en de polders te onderhouden. Er was dus sprake van een eigen Urker Waterschap.

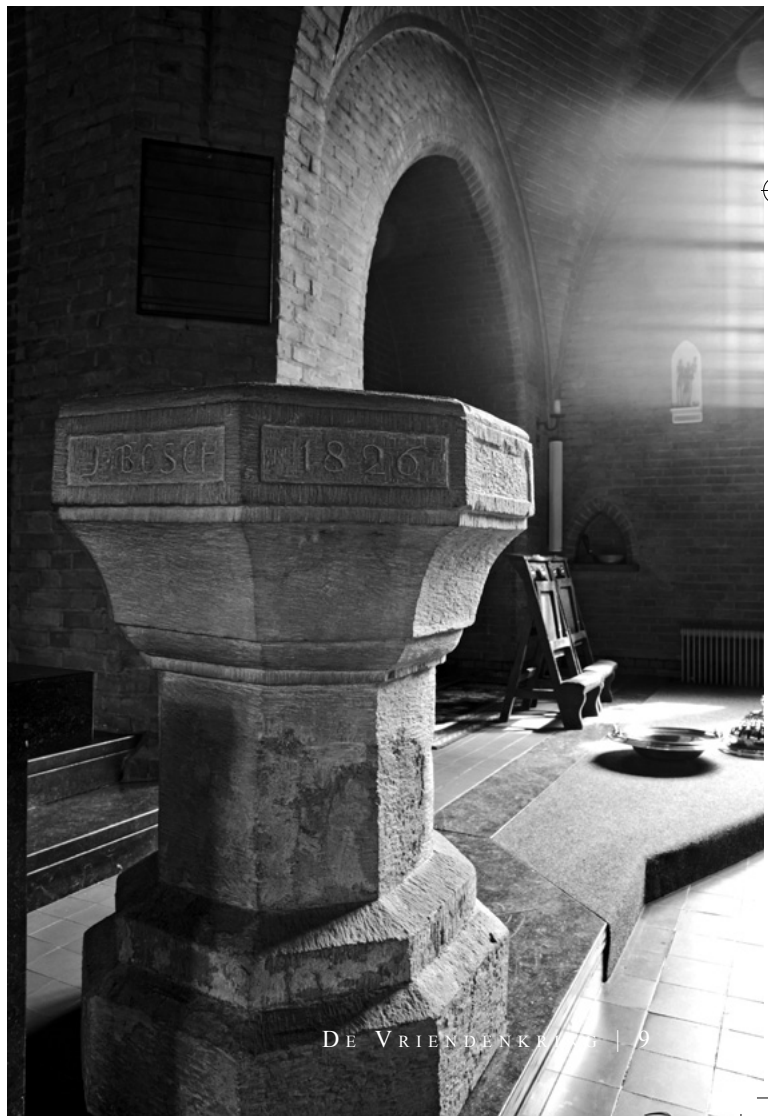
Door het inbreken van de zee wordt het eiland bij iedere stormvloed kleiner. De landbouwgronden en de middeleeuwse dorpen worden uiteindelijk door de zee verzwolgen. Een laatste en enige herinnering aan dit oude Urk vinden we nu nog in de RK-kerk te Ommen, daar bevindt zich het Romaanse Urker doopvont uit de 12e eeuw. In 1776 is dit door vissers van Schokland bij een van de verdronken Urker kerken opgevest. Het heeft daarna nog jaren dienst gedaan in de Roomse kerk op Schokland. Bij de ontruiming van dat eiland in 1859, werd het door de Aartsbisschop van Utrecht geschonken aan de parochie van Ommen.

Doordat het zoute water na 1500 steeds verder opdringt in het bekken van de Zuiderzee verandert ook de vispopulatie. De zalm- en steurvisserij nemen af, de zoutwatervisserij wordt steeds belangrijker.

Rond 1550 is het Val van Urk een van de belangrijkste visgronden voor de haringvisserij. Enkhuizen was toendertijd de grootste handelsplaats voor haring in het Europese Rijk van Keizer Karel de Vijfde. Tot bokking verwerkt werd de haring verhandeld tot aan Emden en Keulen aan toe. Rijke visgronden lagen letterlijk voor de Urker voordeur. De visserij van het eiland is bescheiden begonnen volgens de oude bronnen. De eerste Urker vissersvloot bestond uit kleine schepen, ja roeiboten zelfs. Maar toch is dit de basis geweest voor de latere Urker visserij. Door de rijkdom aan haring in de Zuiderzee en de nabije Enkhuizer afzetmarkt kon de groei van de vissersvloot beginnen. De potten met gouden en zilveren munten die op Urk zijn gevonden zijn afkomstig uit

deze periode en duiden op een zekere welstand onder de Urker schippers. Uit de genoemde kleine scheepstypen heeft zich uiteindelijk de Urker ‘skeut’ ontwikkeld. Al aan het begin van de 17e eeuw vormt de visserij de belangrijkste bron van inkomsten. Op de Zuiderzee maar ook “buiten” op de Noordzee wordt dan door de Urkers gevestigd met specifiek voor de visserij gebouwde schepen tot een lengte van om en nabij de 12 meter. Uit dit scheepstype ontwikkelt zich in het begin van de 19e eeuw de botter. “M’n bebe at un botter vul mooier dan un kotter “Het is groot geworden met de Urker visserij maar het is allemaal

Het doopvont in de r.k. kerk in Ommen afkomstig uit de kerk op Oud Emmeloord, Het werd in 1776 door Schokker vissers opgevest toen ze bij Urk aan het vissen waren boven de plek waar ooit een oude Urker kerk had gestaan. Een replica van dit doopvont staat thans in het kerkje van Museum Schokland. Foto Wim Lanphen.

klein begonnen. Maar zonder het kleine was het grote er nooit geweest!

De Nije Leere

Uit een verslag van de classis van Enkhuizen;

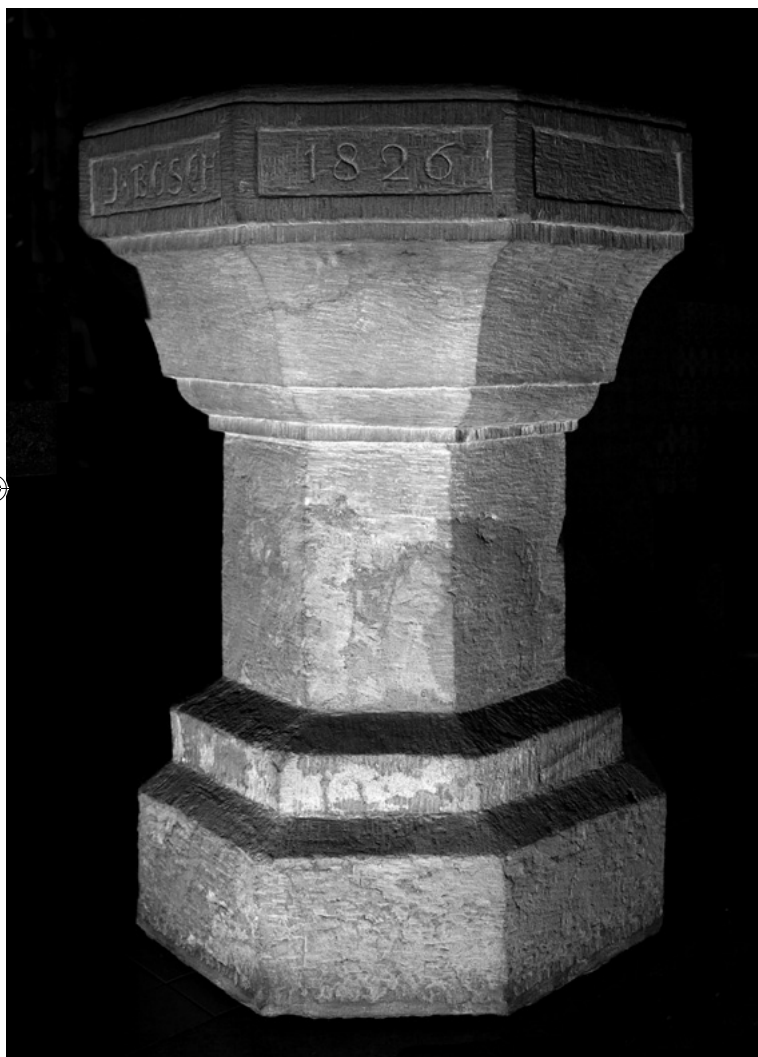
“De Gedeputeerden van Noort Holland hebben met de Broederen in communicatie geleyt tot de saaken van

dat myn Vrouwe van Orck blijckens hare brieve seer belgde (ontstemd was) en dit belette. Het is raatsaam bevonden de Gecommitteerde Raaden hiervan te kennen te geeven hoe hierin te voorsien”.

Met de Vrouwe van Orck wordt bedoeld Barbara van Essenstein, weduwe van Gerrit Zoudenbalch de Heer van Urk en Emmeloort. Vrouwe Barbara behoorde tot een voorname Utrechtse adellijke familie. Trouw gebleven aan het oude katholieke geloof bewoonde zij in Maarssen het familiekasteel Huys ten Bosch, naast Huys Ter Meer, een van de twee kastelen die de familie Zoudenbalch daar aan de bocht van de Vecht bezaten.

Vrouwe Barbara was als aristocratische dame totaal niet onder de indruk van die paar strenge Enkhuizer dominees die een poging deden haar geliefde onderdanen op Urk tot de Nije Leere te bekeren. Zij zag dit als een grove aantasting van Haar Hoge Rechten op de Heerlijkheid Urk en Emmeloort. Ook in Holland had men nog steeds respect voor de oude adel, al was die trouw gebleven aan het oude geloof. De zaak werd derhalve op de plank gelegd.

Vrouwe Barbara had heel andere plannen met “Myne Geliefde onderdanen te Urck” Zij wilde er alles aan doen dat de Heerlijkheid Urk en Emmeloort als een oud Rooms eldorado in het midden van de Zuiderzee zou stand houden in de Republiek waar inzake het geloof de Calvinistische kerk de macht had overgenomen en nog volop met een bekeringspolitiek bezig was. Haar Urker onderdanen stonden pal achter hun Vrouwe, er was ook voor hun maar een waar geloof en waarheid en dat was die van de Heilige

Recente foto van het originele doopvont in de kerk van Ommen.

Foto: Wim Lanphen.

de pastoor van Orck, een eylandeken in de Suydersee resorterende onder de classis van Enkhuysen, en hoe men met hem doen varen om hem onder de orde van de classis te brengen. Maar

Katholieke en Apostolische Kerk, het geloof der vaderen.

In 1611 schrijft de magistraat van Urk aan Vrouwe Barbara een brief, te vinden in het archief van het Hof van Gelderland, over een bewoner van Emmeloort “Jonge Willem” die weigert om te verschijnen voor het Gerecht op Urk. De Urker bestuurders eindigen deze brief aan hun Vrouwe in vrome bewoordingen; “Wij wenschen onse edele Landsvrouwe een lang leven en saligh sterven, biddende dat onse edele Landsvrouwe mede voor ons wil bidden en doen bidden, opdat hetgene by ons te minder mogte worden gedaen by UEdele (als meerdere oeffeninghe van den Christelijke Religie hebbende) mach worden suppleert {toegevoegd}.” Zeer zeker zal Vrouwe Barbara in haar huiskapel gebeden hebben voor haar Urker onderdanen om het oude geloof trouw te blijven.

In 1600 laat ze op Urk, op de plaats waar nu nog het Kerkje aan de Zee staat, een nieuwe kerk bouwen. De kerk wordt gebouwd op de oost-west as, zoals al bij het vroege Christendom de gewoonte was. Bij de consecratie van het brood aan het altaar richtte de priester zich naar het Oosten, naar het opkomende licht, het symbool van de opgestane Christus. Nog steeds herinnert de plaats van het Hervormde kerkje aan deze heilige symboliek. De kerk op Urk was de laatste Roomse kerk die in het Gewest Holland werd gebouwd ondanks protesten van de classis en de heren predikanten. Haar liefde en geestelijke zorg voor haar Urker onderdanen benadrukte Vrouwe Barbara door de kerk op Urk een schilderij te schenken met haar beeltenis.

In april 1614 sterft de vrome Landsvrouwe. Zij is wel de meest opmerkelijke Vrouwe van Urk en Emmeloort geweest. In haar Urker

kerkje zal zeker voor haar zielenrust zijn gebeden. Met haar dood komt ook de regering van de familie Zoudenbalch over Urk tot een eind. Ook voor Urk breken op geloofsgebied zeer langzaam en met veel Urker tegenwerking andere tijden aan.

###

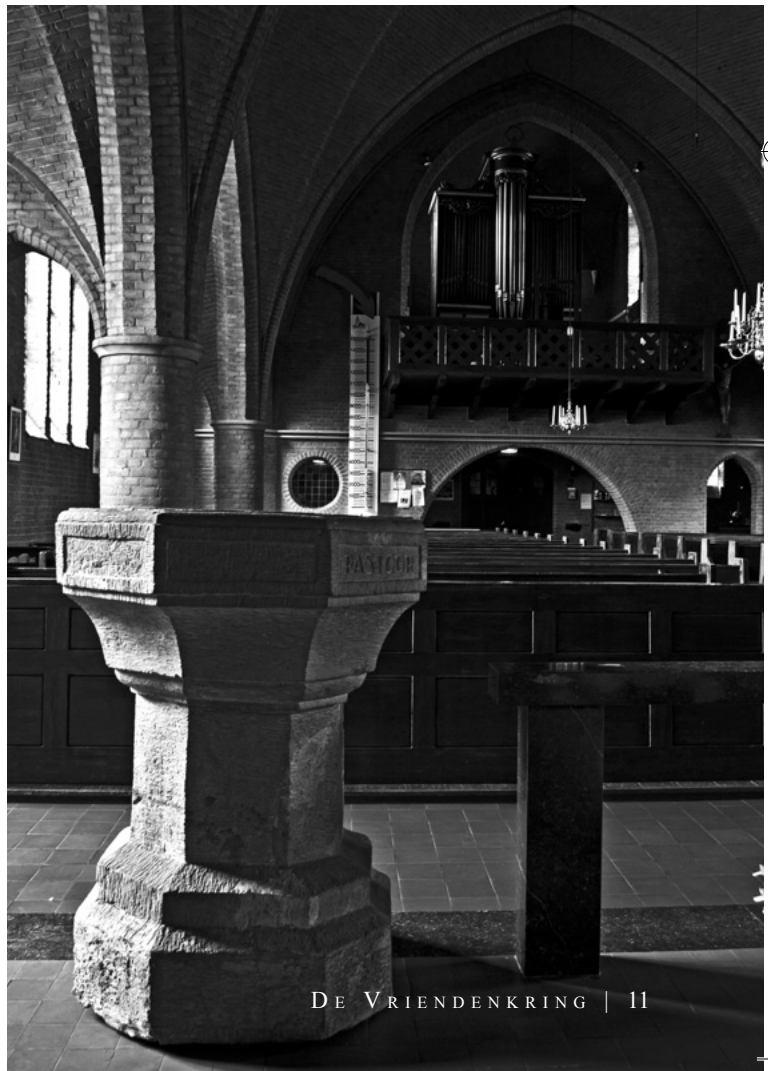
links:

[www.spanvis.nl/Plaatsen om de Zuiderzee/Schokland/index.htm](http://www.spanvis.nl/Plaatsen%20om%20de%20Zuiderzee/Schokland/index.htm)

www.dbnl.org/tekst/rogi002gesc01_01/rogi002gesc01_01_0007.php

*Het oude doopvont
in de huidige R.K.
kerk in Ommen.*

Foto: Wim Lanphen.

Schokker kerkklok te Lambertschaag

Aaldert Pol

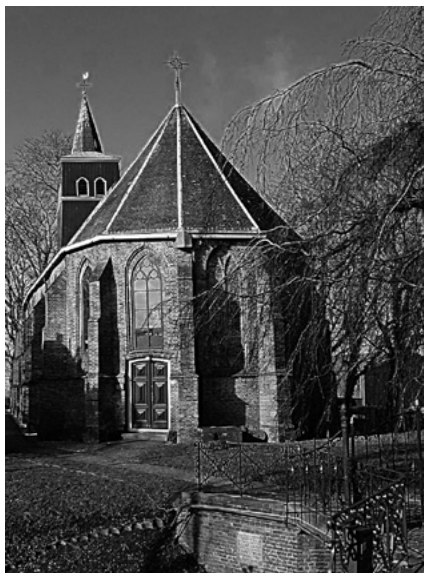
Het plaatsje Lambertschaag was mij tot de zomer van 2009 volslagen onbekend. Het ligt in de kop van Noord-Holland op enkele kilometers afstand van Medemblik en dankt haar naam aan de in de zevende eeuw levende Lambertus, kerkpatroon van het naburige Abbekerk.

Aaldert Pol was jarenlang docent geschiedenis in Emmeloord. Thans is hij freelance publicist en historicus.

Het tweede lid bevat het woord koog of kaag (buitendijks land) dat later, onder invloed van de voorafgaande s, is opgevat als schaag.¹ Voor de aanleg van de Wieringermeerpolder grensde het aan de Zuiderzee. Het dorp maakte enige jaren deel uit van de gemeente Noorder-Koggenland en fuseerde in 2007 met Medemblik. Tijdens een fietstocht ontdekten we in Lambertschaag het Groene Kerkje.

Aan een der muren hing een vrij groot informatiebord (zie foto), waarop we – met verbazing – lazen dat er in 1588 een torenuurwerk uit Vollenhove was geplaatst en – nog verrassender – dat er een kerkklok uit 1495 hing, afkomstig van Schokland. Het kerkje was gesloten en navraag ter plaatse was niet mogelijk. Thuis gekomen begon een zoektocht naar het hoe en wat van die oude klok.

Het Groene Kerkje ligt op een smal verhoogd kerkhof aan de westkant van de weg waarlangs Lambertschaag is gebouwd. Foto: Stichting Historisch Abbekerk.

¹ Gerald van Berkel/Kees Samplonius, Nederlandse plaatsnamen. De herkomst en betekenis van onze plaatsnamen, Prisma Informatief, 1995

De Schokker kerkklok

Over de kerkklok was in het verenigingsorgaan van de Schokkervereniging 'Het Schokker Erf' (september 2008)² al meer gepubliceerd. Bruno Klappe, de redacteur, had van de Kampenaar Jan Visser belangrijke gegevens ontvangen. Deze had in Lambertschaag gewoond en kon op grond van eigen waarnemingen het volgende vertellen: *“Als kind woonde ik in Lambertschaag, een klein dorp in Noord Holland. Menigmaal beklom ik de dorpstoren om vanaf de trans uit te kijken over de omliggende weilanden en de strakke percelen land van de Wieringermeer die net over de Westfriese dijk te zien*

² Bruno Klappe, Een Schokker luidklok in Lambertschaag?, september 2008, nr.69, p.23-28

Het Groene Kerkje.

De kerk dankt haar naam aan de groengeschilderde houten toren. De archieven van de Dom te Utrecht vermelden reeds in 1395 een kerk te Lambertschaag die aan Sint Lambertus is gewijd en diens naam draagt. De éénbeukige kerk bestaat, inclusief het vijfzijdig gesloten koor, uit zeven travéeën. Ooit zou, getuige de funderingsresten, aan de westzijde een stenen toren worden opgetrokken. Dit voornemen is echter nimmer gerealiseerd. Als alternatief is in * 1740 de houten dakruiter geplaatst. In het interieur van de kerk trekken twee gebedsborden, waarop de Tien Geboden en de Geloofsbelijdenis van Nicea, de aandacht. Een authentieke twaalfarmige kroonluchter uit de 17e eeuw, waarop het wapenschild van Amsterdam, siert het interieur. Het kerkorgel werd in 1866 gebouwd door de firma Van Dam uit Leeuwarden. Het torenuurwerk, afkomstig uit Vollenhove, kreeg in 1588 zijn plaats in Lambertschaag. De luidklok, in 1495 gegoten door Gerardus de Wou, is afkomstig uit Ens/Emmeloord. Deze klok werd in het jaar 1581 in de toren gehangen. In de jaren zeventig was het interieur van het kerkgebouw tot een bouwval geworden. Op initiatief van particulieren en met inzet van vele vrijwilligers, is de kerk door de beherende stichting over een tijdsbestek van vijf jaar grondig opgeknapt. De restauratie werd in 1982 voltooid. Momenteel benut de stichting het kerkgebouw als een cultureel centrum waarin toonaangevende kunstenaars concerten.

Stichting Historisch Abbekerk

Informatiepaneel
aan de muur van het
Groene Kerkje.

waren. Op weg naar boven kwam je langs het indrukwekkende uurwerk dat nog dateerde uit de Middeleeuwen. Elke dag wond de koster het uurwerk op. Twee grote keien naderden na 24 uur de begane grond en om het slagwerk en de wijzerplaten in beweging te houden moesten beide keien iedere dag naar boven worden getakeld. Hoger in de toren hing daar de grote klok. De inscripties waren uitgevoerd in gotische letters en de tekst was in het Latijn geschreven: *Ihesus maria iohannes gerhardus de wou me fecit anno domini m cccc xcv*". Het betreft dus een in 1495 gegoten luidklok van Geert van Wou, gewijd aan Jezus, Maria en Johannes. De klok heeft een diameter van 107 cm, de slagtoon is F1 en het gewicht 741 kilo. De naam van Van Wou maakt de klok extra interessant, want deze Kamper klokkengieter was tot ver buiten de grenzen vermaard.³ In de directe omgeving van de Noordoostpolder

3 André Lehr, Geert van Wou, een uitzonderlijk luidklokkengieter, 2004

hangt een tweetal van zijn klokken in de Kamper Boventoren: de Sint Maarten en de Petrus en Paulus, in 1482 gegoten. In dezelfde kerk is in 1909 een door P.J.H. Cuypers ontworpen bronzen gedenkplaat aangebracht. Daarop in fraaie gotische letters: *'Geert van Wou, wereldberoemd klokgieter, bekend als Gerardus de Wou de Campsi, werd 23 December MDXXVII hier begraven'*.⁴ Ook in Onze Lieve Vrouwekerk in Zwolle hangt een van zijn klokken, maar de beroemdste goteling bevindt zich in de Dom van Erfurt. Deze klok – de *Maria Gloriosa* – heeft een diameter van 2.58 meter en weegt bijna 11.400 kilogram. Het geluid draagt wel 30 kilometer ver. De *Gloriosa* wordt wel 'die schönste Glocke des Abendlandes' genoemd.⁵ In de dissertatie van C.N. Fehrmann over de Kamper klokkengieters wordt de klok van Lambertschaag

4 D.J. van der Ven, De torens zingen!, Meulenhoff editie, 1916. p.192

5 Geert van Wou/ Canon van Kampen/ regioanons.nl

*De klok in het
Groene Kerkje
Foto: Toine Daelmans,
klokkenmaker te
Stiphout.*

niet genoemd.⁶ Dat zegt niet alles, want de Schokker klok behoort, gezien de afmetingen en het gewicht, niet tot een van zijn belangrijkste gegoten producten. Visser deed nog een mededeling. Hij was in een der historische beschrijvingen van Noord-Holland een opmerking tegen gekomen van een zekere Dirk Burger van Schoorl, schrijver van 'De Cronijk van Medemblik': *'In het jaar 1581, op den 20^e July, is die van Ens en Emmeloord quytantie aan burgemeesteren gepasseert over het afhalen en ontvoeren van haar clock, die tot Lammerschaeg is gebracht, van dezelve voldaan wesen'*. Naar aanleiding van deze kwitantie vermoedt Visser dat de rijke koopmansstad Medemblik de klok als tweedehandsje heeft aangekocht voor Lambertschaag dat niet zelf de middelen had om zo'n klok te kopen. Vissers vermoeden roept echter tal van vragen op. Zo is het op zijn minst merkwaardig dat er in dezelfde periode zowel een Schokker klok als een Vollenhover uurwerk naar de kop van Noord-Holland is gegaan.

6 C.N. Fehrmann, *De Kamper klokgieters. Hun naaste verwanten en leerlingen*, Amsterdam 1967

Je vraagt je af wat de reden van een kerkbestuur geweest kan zijn om zo'n kerkklok te verkopen en dan ook nog naar de andere zijde van de Zuiderzee. Een kerkklok was niet zomaar een voorwerp om te verhandelen vanwege de onmisbaarheid bij tal van gebeurtenissen als huwelijken, feesten, heiligendagen, begrafenissen etc. Zo'n klok was steevast plechtig ingewijd door een priester en vaak werd in de rand van de klok de naam van een heilige gegraveerd die de gemeente moest behoeden voor onheil. Iedere gemeente van enige omvang bezat een luidklok.⁷ Zo'n voorwerp verkoop je niet zomaar. Bruno Klappe maakt in zijn artikel wel melding van de plundertochten der watergeuzen, maar veronderstelt niet een direct verband met de oude kerkklok. Ik heb de neiging om de geuzen wel in het verhaal te betrekken!

De watergeuzen

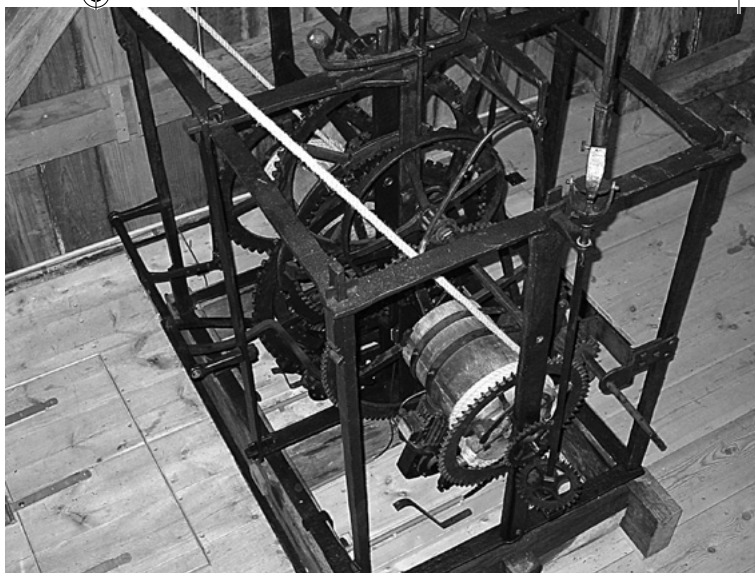
Het zou me niet verbazen als de watergeuzen postuum de 'eer' verdienen voor het transport van de klok van Emmeloord (en het uurwerk uit Vollenhove) naar de kop van Noord-Holland. Het vervoeren van dergelijke spullen past precies in het plaatje dat van de watergeuzen bekend is. Na de inname van Den Briel (1572) verplaatsten de geuzen de strijd in de Tachtigjarige oorlog naar de Zuiderzee. Ze hadden van Willem van Oranje kaperbrieven ontvangen, waarin ze gemachtigd werden de vijand – ieder die aan de zijde van Spanje stond – te bestrijden. In die commissiebrieven stond dat ze een deel van de buit dienden af te dragen. Ze genoten echter door die brieven ook enige bescherming. Als ze gevangen genomen werden zouden ze, hopelijk, niet behandeld worden als piraten.

7 Bij een luidklok slaat de klepel afwisselend tegen beide wanden van de klok.

Die geuzen beheersten na de slag bij Hoorn de Zuiderzee (1573) en bleken de achilleshiel van de vijand. De kop van Noord-Holland – Enkhuizen, Hoorn en Medemblik – kwam geheel in handen van de Oranjepartij en de geuzen opereerden vrijuit van deze plaatsen. In bovengenoemde plaatsen kochten ze de mondvoorraad en wapens in en verkochten er de buitgemaakte goederen. De machtige koopstad Amsterdam kon zelfs door middel van een blokkade tot overgave worden gedwongen (1578). Hun tochten strekten zich ook uit tot Schokland en de kust van Overijssel. Vaak was er slechts sprake van een snelle *raid*. In de tweede helft van 1572 probeerden ze de kustweg van Overijssel naar Friesland in handen te krijgen en vooral Vollenhove kreeg het zwaar te verduren.⁸ De geuzen namen de priester en de kerkschatten mee. De priester werd ter hoogte van Marken overboord gezet, terwijl de kerkschatten – voor een deel – naar de prins van Oranje gingen. Het uurwerk uit een der Vollenhover kerken is waarschijnlijk tijdens een van deze tochten meegenomen. In 1581 lukte het Diederik Sonoy, de legeraanvoerder van de prins van Oranje, Vollenhove blijvend te veroveren. Sonoy was berucht door zijn schrikbewind jegens al wat katholiek was. Het is waarschijnlijk een der redenen geweest waarom de meerderheid van het stadsbestuur voor een overgang naar de Reformatie koos.⁹ Maar nu over de klok van Geert van Wou. In de reeds eerder genoemde kwitantie van de burgemeesters van Medemblik wordt zowel Ens als Emmeloord genoemd.

8 P. Datema. De beide 'kloosters' in het Ambt Vollenhove'. p.81 In: Uit de geschiedenis van Brederwiede, 1986

9 S. Zwanepol en J.J. Seekles, Verzamelinventaris van de archieven van de colleges van de Nederduits Hervormde Gemeente te Vollenhove (1401) 1600-2004, p.7

Het meest waarschijnlijke is dat de klok afkomstig is uit de kerk van Emmeloord. Dit vissersdorp was nog steeds een katholiek bolwerk. Op Ens was toen al de neiging het kamp van Oranje te kiezen.

Voor de geroofde spullen was een goede afzetmarkt. In de reeds eerder genoemde steden Hoorn, Enkhuizen en Medemblik konden lucratieve zaken gedaan worden.¹⁰ Dat werd niet als een clandestien handeltje ervaren: het was oorlogstijd en de vijand moest verslagen worden. Zeer

*Uurwerk uit Vollenhove.
Foto: Stichting Historisch Abbekerk*

*Diederik Sonoy.
Foto: Beeldbank Noord-Holland.*

10 C.W. Tempelmans Plat, Luidklokken, klokluiden en klokkestoelen. Uitgeverij Bosch & Keuning N.V., Baarn, 1974

In 1943 werd de klok door de Duitsers gevorderd en uit de toren getakeld.

Foto: Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie, Amsterdam

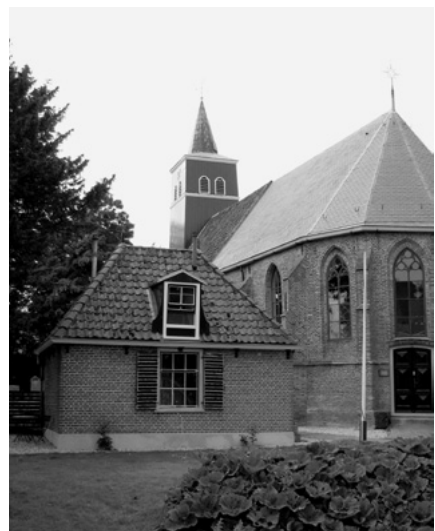
Het Groene Kerkje in Lambertschaag, genoemd naar de groen geschilderde toren.

Foto: Aaldert Pol

geliefd was het klokkenbrons. Daarvan kon nieuw geschut gegoten worden. Waarschijnlijk is de klok van Geert van Wou de dans ontsprongen doordat het gemeentebestuur van Medemblik op zoek was naar een klok voor Lambertschaag.

Toen de prinsgezinden zowel de west – als de oostkant van de Zuiderzee in handen hadden en een meer stabiele situatie was ontstaan zijn de Emmeloorders op zoek gegaan naar hun kerkklok. Ze wisten dat de klok westwaarts was afgevoerd. Het was een richting die hen niet onbekend was: voor de verkoop van hun vis bezochten ze regelmatig de markten van Enkhuizen en omgeving. Ze kwamen erachter – na kort of lang zoeken – dat de klok reeds in de toren van Lambertschaag hing. De burgemeesters van Medemblik hebben waarschijnlijk geweigerd de klok uit de toren te halen.

Wel meenden zij dat de Emmeloorders enig recht van spreken hadden. De tekst van de kwitantie wijst in die richting. De vroede vaderen kwamen met een tegemoetkoming over de brug. De door mij gemaakte reconstructie van het gebeuren kon niet met harde gegevens geboekstaafd worden. Er kan dus slechts in termen van waarschijnlijkheid gesproken worden. De klok heeft na de ophanging in 1581 in de toren van het Groene Kerkje eeuwenlang dienst gedaan. De Tweede Wereldoorlog bracht echter opnieuw narigheid. De Duitsers vorderden in Nederland kerkklokken, ook de klok van Lambertschaag. Ook toen was het omsmelten van klokkenbrons een geëigend middel om nieuwe kanonnen te gieten. In 1943 werd de klok van Lambertschaag uit de toren getakeld en per schip afgevoerd. Het schip werd echter getorpedeerd en kon pas na de oorlog gelicht worden. Zo werd de klok van Geert van Wou voor de tweede keer in het Groene Kerkje van Lambertschaag opgehangen. Het kerkje was tot 1968 als Nederlands Hervormde kerk in gebruik. Na een jarenlange leegstand ontfermde de ‘Stichting Het Groene Kerkje’ zich over het in verval geraakte gebouw.

Prachtige omgeving van Lambertschaag met veel stolpboerderijen in o.a. Twisk.
Foto: Aaldert Pol

Het werd gerestaureerd en sindsdien gebruikt voor koffieconcerten, exposities, schrijversbijeenkomsten en allerlei vergaderingen.

###

Met dank aan Bruno Klappe die de foto van de klok aanleverde. Verder aan Frans Groen van de Stichting *Het Groene Kerkje* en Klaas Lageveen van de Stichting *Historisch Abbekerk*. Zij gaven inlichtingen, waaronder illustraties van kerk en uurwerk. Wie wat meer van de omgeving van Lambertschaag/Abbekerk wil weten kan de diaserie van de Stichting *Historisch Abbekerk*, gemaakt door Jan Waterdrinker, via internet bekijken. Het is een gebied met een rijk historisch verleden waar nog veel stolpboerderijen en prachtige landhuizen staan. Bijzonder is ook dat het Sint-Odulfusklooster van Staveren in de omgeving van Medemblik tal van

bezittingen heeft gehad. Zo is er ook in dit opzicht sprake van een stukje gemeenschappelijk verleden. Het klooster had in de Middeleeuwen in de regio van de latere Noordoostpolder tal van bezittingen in: Emelwerth, Marcnesse, Ruthne, Kunre, Osterse en Urk.¹¹ De afstand Staveren-Medemblik was in die tijd iets gemakkelijker te overbruggen. Het door de Friezen genoemde grote meer, het 'Almere', was nog niet de gevaarlijke binnenzee geworden die bekend werd als de Zuiderzee.

¹¹ J.A. Mol en K.van Vliet, De oudste oorkonden van het Sint-Odulfusklooster van Staveren, In: *Jaarboek voor Middeleeuwse Geschiedenis*, 1998

In Memoriam: Aalt Selles

Kampen, 26 april 1925 – Lelystad, 19 maart 2010

door: Aaldert Pol

Na een kort ziekbed overleed Aalt Selles op 84-jarige leeftijd. Met hem verdween een markant figuur uit de geschiedenis van Kampen, de Noordoostpolder en Flevoland.

Gelukkig zijn er veel blijvende herinneringen aan zijn persoon en werk.

Het gebeurt niet zo vaak dat iemand, verknocht aan de geboorteplaats, ook intens betrokken raakt bij de vormgeving van de nieuwe werkomgeving. Dat gebeurde via de Domeindienst, zijn werkgever. Het in memoriam begint natuurlijk met de stad Kampen, waar hij geboren en getogen is. Zijn familie stamt uit een geslacht van boeren en arbeiders. Sedert 1970 schreef hij in de Kamper Courant over tal van zaken: rechtspraak in oud-Kampen, vuilafvoer als zorgenkind, pater Brugman, Brunnepe, de Koornmarkt als kloppend hart van Kampen etc. In 1990 verscheen een selectie van deze krantenartikelen in boekvorm.¹

Als één der oprichters van de vereniging *Vrienden van het Kamper Museum* ontving hij in hetzelfde jaar de *Fehrmannprijs*, hem toegekend door het bestuur van de Stichting Dr. C.N. Fehrmannfonds.

In de Noordoostpolder was Aalt nauw betrokken bij het wel en wee van het verenigingsblad *De Vriendenkring*

¹ A.Selles, Kampen in vroegere tijden, Boom Pers Drukkerijen B.V.Meppel, 1990.

van de *Vrienden van het Museum voor de IJsselmeerpolders* (V.M.IJ.).²

Hij behoorde weliswaar niet tot de oprichters (1961) maar was al spoedig een der scribenten in het verenigingsblad. In 1967 schreef hij over zijn eerste kennismaking met het ex-eiland Schokland. Het was een impressie uit 1942 toen hij als 17-jarige jongen kennis maakte met het nieuwe land dat nog ‘woest en ledig’ was! Weer enkele jaren later

² De vereniging heet thans *Vrienden van Schokland*.

werd hij opgenomen in de redactie. Het maken van een verenigingsblad was toen nog een ambachtelijk en intensief karwei. Veel artikelen waren met de hand geschreven en enige handschriftkundige kennis was wenselijk. Aalt voorzag het te verschijnen nummer meestal van een redactionele inleiding. Daarna ging de drukproef – vaak persoonlijk bezorgd – naar Albert van Urk. Albert was geen lid van de redactie maar trad op als (tweede) corrector en drukker van het blad.³ Het handwerk leidde tot leuke contacten. Aalt was in de omgang met de (onervaren) redactieleden een bescheiden en zeer beminnelijk mens.

³ In de Openbare bibliotheek in Emmeloord liggen alle jaargangen van *De Vriendenkring* (gebundeld) ter inzage. Indien gewenst kan men daar kennismaken met het werk van Aalt Selles.

Impressies van een eiland

Aalt Selles

Dit artikel was de één van de eerste publicaties van Aalt Selles in het tijdschrift De Vriendenkring, 6e jaargang 1967, no. 3, pag. 8, 9, 10.

In het Voorjaarsnummer heeft de heer Kemmeren gemijmerd over zijn hobby; geologie. Nu de N.O.P. deze zomer 25 jaar het hoofd boven water houdt, zijn mijn gedachten gegaan over een deel van onze polder, dat al veel langer – min of meer – droog was, namelijk Schokland.

De eerste keer dat ik met Schokland in aanraking kwam was nog in mijn korte -broeken tijd. Die tijd duurde toen vrij lang, tot ver in de middelbare schoolleeftijd. Even lang waren

In 1988 begon Aalt met zijn serie voor *FlevoPost*. Hij woonde intussen in Lelystad en van daaruit probeerde hij een brug te slaan – zoals hij later in een interview zei – naar Noordelijk Flevoland. De ontwikkeling van de nieuwe polders – Zuidelijk en Oostelijk Flevoland – verschilde nogal van die van de Noordoostpolder. Vaak wist hij in zijn stukjes allerlei persoonlijke herinneringen te vlechten. Dan was Aalt op zijn best en ontpopte hij zich als een rasverteller

Een bekroning van al zijn (verenigings)werk was zijn benoeming tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. In de komende edities van *De Vriendenkring* worden – met toestemming van de redactie van *FlevoPost* – nog enkele van zijn stukjes opgenomen.

de broeken, grotendeels de knie bedekkend en soms aangevuld met lange kousen.

Het moet in de zomer van 1942 zijn geweest, juist 25 jaar geleden. Op een vrije woensdagmiddag had een groepje klasgenoten vanuit Kampen een tocht gehouden naar het droogvallende eiland. Van Ramspol overgezwommen naar de dijk, deze gevolgd en nabij Schokland de blubber ingedoken. Soms zwemmend, meestal tot hun knieën of nog verder door de modder

ploeterend, hadden ze het eiland bereikt en vertelden ze de volgende dag enthousiaste verhalen. Het eiland zelf was volkomen door de mens verlaten, alleen vogels konden er hun verblijf houden. De opgravingen, die twee jaar eerder bij de voormalige kerk op de Zuidpunt waren gehouden, wezen nog op sporen van menselijke activiteit. Verder waren er de enkele gebouwen en de kustwerken, die geduldig, jaar in jaar uit zon, regen of storm op hun oude, door weer en wind getaande basten hadden laten inwerken. De oude iepen, nimmer rustend, hadden geritseld in de frisse wind, soms hadden ze gezwiept door de stormen voor wie ze tientallen jaren een kleine hindernis op hun baan over de ruime watervlakte waren geweest. Golfjes kabbelden niet meer tegen de oeverwerken, noch beukten stortzeeën over het eiland.

Enkele jaren later, tegen het eind van de oorlog. De polder was al voor een groot gedeelte in cultuur gebracht. Voor Schokland strekten zich eindeloos de kavels uit, slechts onderbroken door een enkele cultuurboerderij, die de vlakte en de ruimte nog eindelozer deed lijken. Schokland vormde in zijn

volle lengte de grens tussen cultuur en natuur. Direct achter Schokland begonnen de rietvelden, of eigenlijk was het maar een rietveld van vele, vele duizenden hectares. Ten noorden van de huidige Schokkerringweg (toen nog slechts een puinpad met leemafdekking), lag op Schokland een arbeiderskamp. In de lange, lage barakken strekten de mannen 's avonds hun moede leden uit op hun strozakken. De meesten waren het werk op het land en in de greppel niet gewend en zouden er ook nooit aan wennen. Ze waren gevlucht voor krijgsgevangenkamp arbeidsinzet of erger en hadden hun toevlucht gevonden in de polder.

Tussen het kamp en de weg lag de houtzagerij. De venige bovenlaag van Schokland was een eeuw eerder met een ononderbroken rij meterslange palen vastgeprikt aan de vastere ondergrond. Deze palen werden stuk voor stuk getrokken en de niet door de paalworm aangetaste gedeelten werden verzaagd tot balken of planken. Er zijn veel arbeiderskampen van gebouwd en het hout is ook verwerkt in de oudste woningen van Emmeloord. Ten zuiden van Emmeloord was een Duitse

*De terp Middelbuurt
op Schokland
vanuit de lucht
kort na de Tweede
Wereldoorlog.*

luchtwachtpost gevestigd, die bemand was door een aantal Oostenrijkers. Deze tot Duitse dienst gedwongen mannen waren bijna even oud als het eiland. Ook verder pasten ze zich wondergoed aan bij de polder. Ze hadden een even grote hekel aan Herr Hitler als de andere polderbewoners. Een voor hun voeten neergestort vliegtuig ontdekten ze pas als de vlieger was gevloeden. Vliegtuigen trachtten vaak een noodlanding uit te stellen tot de rand van de rietzee. De bemanning was zeker van een goed onthaal en een gastvrije schuilplaats in het Nederlands Onderduikers Paradijs. Vaak waren, voordat de Duitsers ter plaatse waren, de voor de ondergrondse waardevolle artikelen als zender en bewapening, verdwenen, Zo lag in die tijd direct achter Schokland een *Spitfire*-jager, die niet meer was dan een casco (beter een karkas) met motor.

Weer een tijdje later, nu na de oorlog. Nazomer 1945. De huisbrandsituatie was nog slecht en achter Schokland bevond zich veel veen in de grond. Wat was er dus logischer dan te gaan steken, eerst de koppen bij elkaar, dan de handen uit de mouwen en tenslotte de turf. Ieder zou enkele snipperdagen in de turf besteden. De heren zouden het zware werk doen en de dames van kantoor Kampen zouden de turven op stapeltjes zetten om te drogen. De dames gingen 's avonds naar huis, de heren werden tijdelijk ondergebracht in kamp Schokland, dat - met de omgeving - slechts bevolkt was door enige miljarden muggen, voor wie iedere ambtenaar een smakelijk hapje betekende. Hun eigen maaltijden genoten de ambtenaren in het stenen kamp Ens II, waar iedere avond de vette - toen nog gewaardeerde - warme hap wachtte.

De voormalige pastorie van Middelbuurt was bewoond door een landbouwkundig opzichter, het kerkje

werd gebruikt als landbouwschuur. Een lelijke sta-in-de-weg vormde de grote, viervoudige, open schouw van zeker twee bij twee meter in het vierkant. Deze was na de ontruiming van Schokland (1859) gemetseld en had meermalen zijn nut bewezen voor vissers, die voor noodweer waren gevlucht achter de veilige, maar smalle rug van Schokland. De schouw was minder diep gefundeerd dan het kerkje, verzakte dus sterker en dreigde het kerkje mee te sleuren. Later moest de schouw worden verwijderd. Historisch had het ding weinig betekenis, maar in gedachten zien wij een groep vissers voor het knapperende vuur zitten, een pijp smorend en sterke verhalen vertellend, terwijl de stormwind buiten loeide en regen - of hagelvlagen tegen leien dak en ruiten kletterden.

Korte tijd later. De middeleeuwse funderingsresten op de Zuidpunt werden gerestaureerd. Door de cementspecie werd - historisch verantwoord - roggemeel gemengd. Was het een wonder, dat in die tijd van voedselschaarste niet alle roggemeel in de speciekuip belandde? Brokkelden misschien daarom (of desondanks?) de muurresten later weer af?

Dit waren zo enkele impressies van een partje van de polder. Ieder van u zal dergelijke indrukken hebben bewaard. We zijn allen in de polder samengekomen. De een met opzet, de ander ongewild. Geen of weinigen van ons beschouwen de polder eigenlijk helemaal als ons "vaderland", maar allen voelen wij ons toch "ergens" gebonden aan een stuk of stukje van die 48.000 hectare. Al beseffen wij het soms niet bewust. Of toch wel???

Selles.

###

De dagboeken van Jacob Westerink (EB 51)

Willem van Norel

Jacob Westerink (1892-1982) heeft in de periode 1929-1979 – soms met grote tussenpozen – een dagboek bijgehouden. De verdieping van zijn (geestelijk) leven was een van de belangrijkste motieven om zijn persoonlijke herinneringen op te schrijven. Het dagboek bestaat uit drie delen: 1929-1931; 1947 en 1958-1979.

Drukke werkzaamheden waren er vaak de oorzaak van dat er gedurende lange periodes niet werd geschreven.

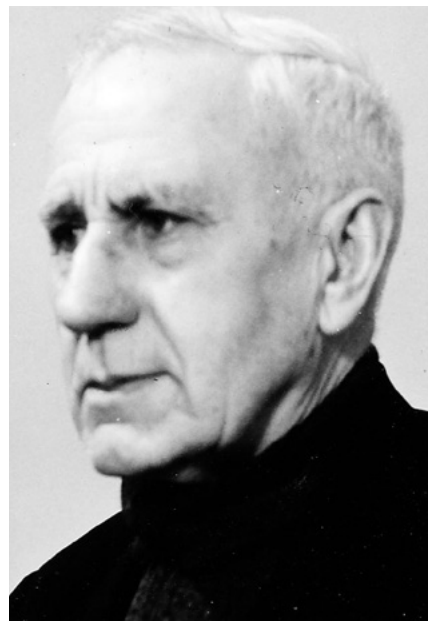
Willem van Norel (1956) is de kleinzoon van de Elburger visser Jacob Westerink (1892-1982), de voormalige schipper van de EB 51. In het dagelijks leven is hij docent Geschiedenis op het Nuborgh College in Elburg. Daarnaast is hij al jaren een drijvende kracht achter de historische vereniging Arent thoe Boecop en een veelgevraagd gids voor Elburg.

Inleiding, door Willem van Norel

Het leven van Jacob Westerink was boeiend en veelzijdig. Naast zijn drukke werkzaamheden bekleedde Westerink vele functies in het maatschappelijk en kerkelijk leven. Jacob Westerink was vele jaren ouderling in de Gereformeerde kerk. Gedurende een periode van 28 jaar leidde hij de zondagsschool. Van de vissersvereniging ‘Ons Belang’ was Westerink vele jaren secretaris. In die functie overlegde hij meerdere keren met ministers, topambtenaren en vertegenwoordigers van de Rijksdienst ter uitvoering van de Zuiderzeesteunwet. In de dertiger jaren zat hij ongeveer vier jaar voor de Anti-Revolutionaire Partij in de gemeenteraad om met name de visserijbelangen te behartigen.

Hoewel Jacob Westerink heel veel over zijn geestelijk leven heeft geschreven, zijn er in het dagboek ook regelmatig aantekeningen gemaakt over de visserij. In de eerste dagboekjes

(1929-1931 en 1947) was Westerink nog actief als visser. In het derde deel (1958-1979) was hij ‘in ruste’. Vanwege zijn leeftijd en door de inpoldering van Oostelijk-Flevoland had Jacob Westerink in 1957 besloten om zijn botter (EB 51) te verkopen en

zijn vergunning in te leveren. Vanaf die tijd was hij nog een periode actief als nettenboeter voor de Apeldoornse Nettenfabriek 'Von Zeppelin'.

Jacob Westerink werd op 28 september 1892 geboren. Zijn ouders waren Jacob Westerink (Jaap van Dirk) en Jannetje de Gunst. Toen Jacob twee jaar oud was stierf zijn moeder. Zijn vader Jacob Westerink hertrouwde op 31 oktober 1895 met Brigje de Boer, maar zij stierf reeds een jaar na haar huwelijk. Westerink trouwde in 1899 voor de derde keer met Hermina Ruijter. Uit dit huwelijk werden acht kinderen geboren, waarvan er twee op zeer jonge leeftijd stierven. Hermina Ruijter stierf op 25 november 1911. In 1914 huwde Jacob Westerink voor de vierde keer met Gerritje Vos.

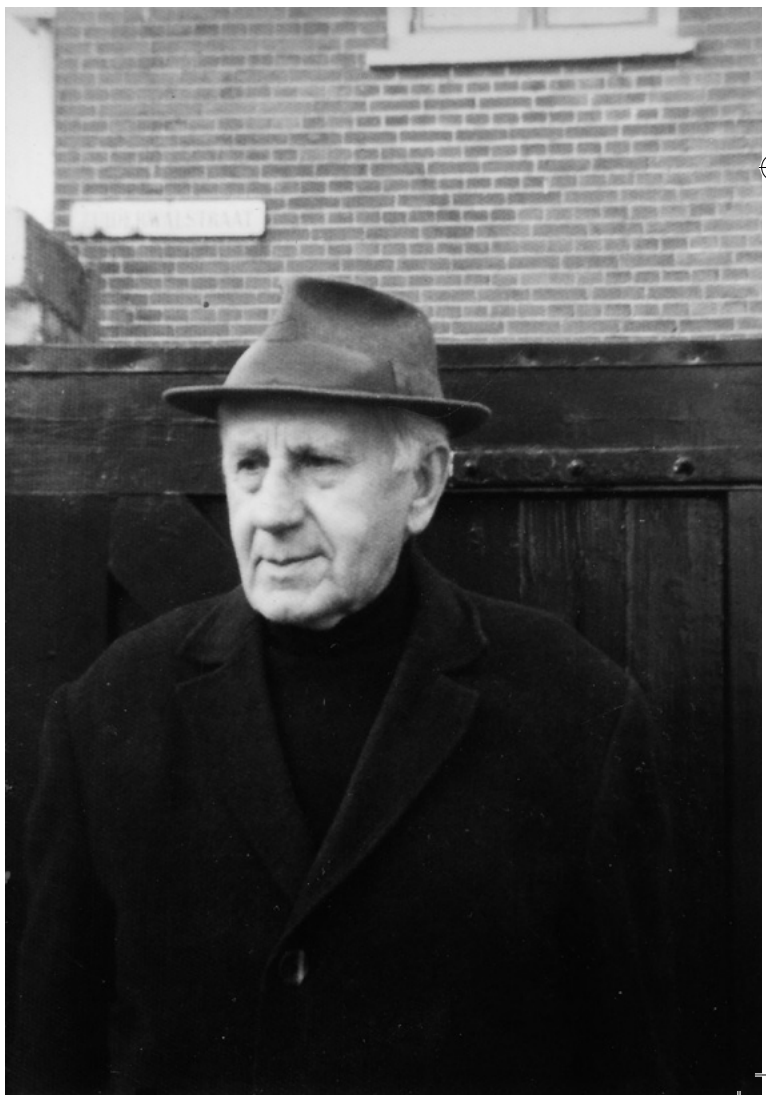
Jacob Westerink viste vanaf zijn twaalfde jaar op de schuit van zijn vader. Voordat hij bij hem aan boord kwam, was Jacob een seizoen actief als bijlegger tijdens de kubbenvisserij bij Reijer Vos. Aangezien Jacob de oudste zoon was, kon zijn wens om theologie te studeren niet worden gerealiseerd. Zijn vader had hem hard nodig om als (goedkope) knecht te fungeren. Maar door veel zelfstudie wist Jacob Westerink zich te ontwikkelen. Zelfs aan boord met behulp van het schamele licht van een petroleumlampje las hij veel boeken.

Vanaf 1916 viste Jacob Westerink enkele jaren als knecht en zetschipper bij onder andere Jan Emanuel van Doorm (EB 33), de weduwe Hopman-Pruis (EB 15) en de weduwe Van Triest-Broekhuizen (EB 51). Met laatstgenoemde trouwde Westerink uiteindelijk op 30 oktober 1920. Vanaf dat moment was Westerink schipper op de EB 51.

De weduwe Van Triest-Broekhuizen had uit haar eerste huwelijk drie kinderen gekregen, waarvan er een op zeer jonge leeftijd was gestorven. Uit het huwelijk van Jacob Westerink en Nenna Broekhuizen werden uiteindelijk acht kinderen geboren. De zonen Jan (geb. 1916), Jacob (geb. 1925) en Johan (geb. 1931) visten gedurende kortere of langere tijd met hun vader op de botter EB 51.

Jacob Westerink is ruim 61 jaar getrouwd geweest met Nenna Broekhuizen. Jacob stierf op 11 november 1982 op de leeftijd van negentig jaar. Zijn vrouw was een jaar daarvoor overleden op de hoge leeftijd van ruim 93 jaar.

*Jacob Westerink.
Foto via Willem van
Norel, Elburg*

Dagboek I:

Periode: 11 maart 1929 – 19 april 1931

11 maart 1929

Er zullen wel dagen komen waarop ik maar weinig of in 't geheel niet schrijven kan door verhinderen van mijn werk. Vandaag ben ik niet op de zee geweest.

12 maart 1929

Wat duurt de winter lang. Vandaag zijn we nog naar het ijs geweest. De vangst was echter gering. We hopen dan ook vurig dat de dooi flink moge doortasten. Wat worden nu toch alle menselijke beweringen, dat we geen winter meer kregen, beschaamd. Och, dat het gezien en opgemerkt wierd.

13 maart 1929

Vandaag heb ik nog een haringnet gemaakt. Zullen wij het nog nodig hebben? De tijd schiet al zoo op en de zee is nog gesloten. Doch Heere Gij bestuurt alle dingen en hebt met alles Uwe wijze bedoelingen.

14 maart 1929

Er hangt aldoor een dichte mist gepaard met windstilte. Wat zal dat nog weer uitwerken? In de binnenwateren begint de scheepvaart weer op gang te komen, maar de zee is nog als met grendelen toegesloten. Vandaag weer een beetje arbeid binnenshuis verricht met het herstellen der netten.

16 maart 1929

Vandaag in de natuur een schoone dag. De mist is opgetrokken en de zachte voorjaarszon giet haar liefelijke stralen over het, door de lange koude, nog zoo dorre aardrijk. We mogen hierin een

voorbode zien van een naderende lente en de bevestiging van de waarheid Gods in het natuurverbond tot Noach gesproken: 'Voortaan zullen alle de dagen der aarde zaaiing en oogst, koude en hitte, zomer en winter en dag en nacht niet ophouden (Genesis 8 vers 22)'. Menschelijker wijze gesproken gaat er voor ons veel kostelijke tijd verloren. Wat wij echter voor Paaschen verwachten kon de Heere na Pinksteren wel eens geven.

18 maart 1929

Buitengewoon schoon weer. Heldere zon, weinig wind, 's nachts iets vriezend. 't Blijft wachten en geduld oefenen, want het ijs neemt zoo niet zoo hard af.

21 maart 1929

Nog altijd gedwongen rust. Wij hebben een makkelijk leven tegenwoordig. Behalve enkele kleine werkzaamheden, lees ik veel.

23 maart 1929

We hebben vandaag toebereidselen gemaakt om de volgende week D.V. uit te varen. Of 't lukken zal?

25 maart 1929

Wat wij gehoopt hadden is niet geschied. Wij konden nog niet gaan visschen. De dikke mist belette het uitzicht, dat met dezen ijsgang nog zoo noodig is. Er schijnt allengs wel meer opening te komen, maar de tijd gaat maar voort. De Heere geeft ons wel een gevoelige les. Zou het gevoeld worden? In 't algemeen te

hooren, naar sommige uitlatingen, zeker niet! O, mocht het dan toch nog enkelen ten zegen zijn, dan zouden er aan deze lange winter nog gelukkige herinneringen kleven.

26 maart 1929

We kunnen niet naar zee want er is geen wind. Het ijs is nu al aardig opgeruimd. Wat zijn we als menschen toch diep afhankelijk. En wat staan we overal voor bloot. Mijn knecht is ziek (Jaap de Saris = Jacob Westerink). Ik moet dus nog naar een noodhulp omzien. Maar we hebben behoefte aan wind. Hulp gevonden. Ik hoop dat mijn knecht spoedig is hersteld.

27 maart 1929

Nogal stil, of zoals de gewone term luidt 'blak'.

28 maart 1929

't Is wachten, geduld oefenen, stil zijn. Absolute windstilte. Tot werkeloosheid gedwongen. De Heere heeft er voorzeker zijn bedoelingen mede. Leer ze ons recht verstaan en heilig Uwe wegen aan ons hart.

29 maart 1929

Goede Vrijdag. Gezegende herdenkingsdag van het sterven van onze Heere Jezus Christus. Daar wij door de windstilte nog niet naar zee konden, ben ik 's morgens met vader naar het nabije Doornspijk ter kerk geweest. De buitenmensen houden daar Goede Vrijdag altijd 's morgens godsdienstoefening.

30 maart 1929

Stille Zaterdag. Vanmorgen kwam er wind en zoo zijn we dan nog uitgevaren. De vangst was heel zuinig: bijna tweeënhalftal haring (een tal is 200 stuks!). Het weer was anders wel goed. Wat legt dat werk al dadelijk een beslag op iemands innerlijke leven.

Als het werk drukker wordt zal ik ook met mijn dagboek nog wel eens een of meer dagen moeten overslaan. Ik hoop het echter zoo veel mogelijk bij te kunnen houden.

1 april 1929

Tweede Paaschdag. Aanvankelijk hadden wij plan dien dag uit te varen bij gunstig weer. Doch wij werden daarin verhinderd door ongunstige weersgesteldheid.

Eerste week van april 1929

Zoals ik wel gedacht had is geschied. Ik had geen tijd om elke dag te schrijven. We hebben de heele week gevaren, en dan 's avonds laat thuis. Ja het woord van Job heeft ook in dezen zin zijn betekenis: 'Heeft niet de mensch een strijd op de aarde en zijn zijne dagen niet als de dagen des daglooners'. De arbeid behoeft zeker geen beletsel te zijn om ons af te trekken van de dingen des geestelijken levens, maar toch is het vaak zoo. De vangst was nogal redelijk en dat neemt ons dan zoo licht in beslag. Leer mij Heere getrouwelijk, vlijtig, verstandig arbeiden, bovenal biddend. En doe mij zelfs in de kleinste dingen van mijn kleine leven toch Uwe groote hand zien en opmerken.

11 april 1929

Koud en ruw weer. Harde oostenwind aangewakkerd tot storm. Toch hebben wij nog gevischt en ook nog een tamelijk goede vangst gehad. Wat is de Heere toch machtig. Terecht zegt de dichter van Psalm 107: 'Die op de groote wateren zijn, die zien de wonderwerken des Heeren. Toen wij daar zoo op zee waren, was het mij een behoefte Hem te vragen of Hij de stormwind over ons niet wilde verheffen, maar genadig een weinig doen bedaren. En de Heere verhoorde, zoodat wij ons werk behoorlijk konden

*Detail van het beeld
“De ijsvlet” op Urk,
gemaakt door de
Urker Piet
Brouwer (1994)
Foto: Wim Lanphen.*

verrichten. En Hij bracht ons ook weer veilig in de haven onze begeerte. Laat mij ook zo door ‘s levensstormen heen, eenmaal veilig aanlanden in die Hemelhaven. Wees Gij o Heilige Geest tot dat einde mij ten Gids en Uw woord mij ten kompas, opdat ik niet verongelukke.

13 april 1929

Zaterdag. Een schoone dag. Juist de tegenstelling van de vorige dagen. Want het werd nu zoo stil dat wij eerst laat om acht uur ‘s avonds thuis waren. Wie is toch Deze dat ook de wind en de zee Hem gehoorzaam zijn.

21 april 1929

Ik heb deze week niet geschreven. Want och er gebeurt zoo weinig belangrijks in mijn leven. En toch vanuit het rechte standpunt bezien nog werd genoeg om in gedachtenis te worden gehouden. Voor ons liep in de voorbij gegane week de haringvangst af. Niet omdat er niets meer te vangen was. Integendeel, juist de ruime vangsten deden de prijs zoo laag loopen dat deze visscherij niet

meer loonend was. En zoo hebben wij van vrijdag op zaterdagnacht op paling gevischt. Wij vingen 17 pond, dus nog niet veel, maar het begin is er. Maar wij hebben behoefte aan zonneschijn en mooi weer. Want in plaats van mooi weer is er een ruwe, koude noordenwind opgestoken die ons begonnen zomerwerk weer geheel terneer slaat. En toch is dit niet het geval als we maar opklimmen tot de eerste zaak, namelijk God zelf die het alzo heeft beschikt naar Zijn wijzen en goeden raad. Och dat ook de wegen van tegenspoed aan ons harte worde verheerlijkt in al Zijne deugden in onze ziel gezegend.

24 januari 1931

Als ik deze datum vergelijk met dien van den dag waarop ik het laatst schreef in mijn dagboek, namelijk 23 april 1929, dan is er wel een geweldige gaping ontstaan in mijn schriftelijke herinneringen. Wat de oorzaak daarvan is? Och, ik geloof dat daar geen bepaalde reden voor is op te geven. En alvast deze niet dat er niets te herinneren zou zijn. Juist

het jaar dat voorbij ging was een opmerkelijk jaar. In 't algemeen en in 't bijzonder. In 't algemeen was het voor de visscherij een rijk gezegend jaar. Goede vangsten, vooral van bot en ook van haring deden het werk goed loonend zijn. Maar de herinnering die voor ons in het bijzonder aan 1930 vastkleeft is juist de tegenspoed dien ik persoonlijk in eigen lichaam moest doormaken. Begin augustus kreeg ik ernstig letsel aan mijn hand. De rechter wijsvinger werd aangetast door de fijt. Daar heb ik heel wat pijn aan geleden. En tenslotte is het nog een misvormde vinger geworden, zeer ongeriefelijk in mijn werk, zoodat ik nu nog dagelijks daar gevoelig aan herinnerd wordt. En toen ik weer mee kon varen volgde daar direct een nieuwe beproeving op, want toen werd ik ernstig ziek. Aangetast door de paratyfus heb ik daar ook nog ongeveer vijf weken mee gezeten. Ofwel grotendeels gelegen. Ziek te bed. Terwijl men graag werken wil. Terwijl de arbeid roept. Terwijl men alles moet overlaten aan vreemden. Maar ik mocht gelukkig weer herstellen.

10 februari 1931

Vandaag thuis geweest. Wij hebben een kort wintertje gehad, dat maar eenige dagen heeft geduurd. Nu is er weer een sterke dooi ingevallen. Als 't goed weer geweest was, hadden we vermoedelijk naar zee geweest. Maar 't was ruw, stormachtig, los weer. Vandaag een beetje de netten nagezien en vanavond heb ik nog weer eens gelezen in het boek van ds. Berkhof over het Duizendjarige Rijk.

6 maart 1931

Ik kan mijn dagboek niet geregeld bijhouden. Allerlei omstandigheden werken daartoe mede of liever tegen. Och er zijn ook zoveele dagen aan elkander gelijk, waar van noch op

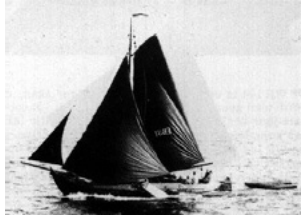
stoffelijk noch op geestelijk gebied veel te zeggen valt. Maar nu beleven we iets dat ik toch vermelden wil. En dat is de ingevallen strenge winter. Een ijzige oostenwind met felle vorst doet mensch en beest van koude rillen. Wel zijn we vandaag nog uit geweest, maar 't was haast niet klaar te houden van de vorst. Hoe lang zal dit duren?

16 maart 1931

We hebben al dien tijd van dat ik mijn laatste herinnering schreef werkeloos moeten liggen. De vaart en de visscherij zijn gestremd door ijs. Want wel heeft het in dien tusschentijd daags tenminste gedooid, maar de meeste nachten heeft het nog vrij sterk gevoren. Dat is voor ons een heele omkeering in het werk. Vooral nu er al tamelijk veel haring gevangen werd. En toch heeft dat Hoge Wezen in Wiens handen niet alleen het geheele wereldbestuur, maar ook het natuurgebeuren ligt er Zijn wijze bedoelingen mede. O, dat wij het toch recht mochten verstaan en het aan ons harte worde geheiligd. Vandaag echter begint er weer eenig uitzicht te komen dat we spoedig kunnen uitvaren. Het ijs begint los te raken door de inmiddels weer opgestoken oostenwind en af te drijven.

16 april 1931

Weder een dag met twee daarop volgende die ik gedenken wil. Ik heb verschrikkelijke pijnen geleden wegens een aanval van niersteenkolië. 's Nachts naar zee gaande was ik nog fris en goed. Maar omstreeks vier uur kwam onverwachts die pijn op. Ik was totaal onbekwaam mijn werk te doen en we zijn dan ook al vroeg naar huis gegaan. Het heeft geduurd tot zaterdagmorgen. Toen ben ik een tamelijk groot steentje kwijt geraakt en was de pijn verdreven.

Dagboek II:

Periode: 14 maart 1947 – 8 juni 1947

14 maart 1947

Heden 14 maart van het jaar 1947 wil ik nog weer eens beginnen met eenige herinneringen op te schrijven. De reden daarvan is deze. Bij het opruimen van een lade vonden wij nog een oud dagboek van de jaren 1929 en 1931. Wij vonden het heel aardig deze herinneringen nog eens door te lezen vooral omdat daarin ook vermeld stond de geboorte van onze Johannes, nu al een knaap van bijna 16 jaar. Och wat is er veel gebeurd in al die jaren. Vooral denk ik dan aan die verschrikkelijke oorlogsjaren 1940-1945. Maar Gode zij dank wij zijn allen gespaard en mogen nog zijn die we zijn.

Het is ook een opmerkelijk lange winter. Vanaf 14 december van het vorige jaar ligt de visscherij al stil. Nu heeft het een paar dagen flink gedood, maar hedenmiddag stak er weer een harde koude noordenwind op, terwijl het ook weer iets vorstig is. Het wordt van 't jaar laat eer we met de werkzaamheden kunnen beginnen. Moge de Heere het alles nog ten goede keeren. Velen krijgen ook gebrek aan brandstof. Maar wij geloven dat de Heere Zijn beloften eens gegeven in het zogenaamde 'natuurverbond' ook nu weer zal vervullen dat zomer en winter niet op zullen houden.

15 maart 1947

Vandaag schoon weer. De harde noordenwind is maar van korte duur geweest, nu was de wind weer zuidwest. Wel heeft het nog tamelijk gevoren vannacht. Vandaag weer lichte dooi met zonschijn.

17 maart 1947

Hevige stormwind van zondag op maandagnacht. In den morgen kalmeerde de wind. Daags schoon weer en goed dooi. Vandaag nog druk gebreid. De tijd begint al op te schieten. Hoe lang zal het nog duren?

29 maart 1947

In deze dagen die hier tussen liggen heeft het zeer hard gedood. Het ijs is nu zoo goed als weg, maar er is nog maar weinig te visschen. Voor witvisch is de tijd voorbij en paling is er nog niet. Met de spiering wil het ook nog niet. We zullen nog even moeten wachten. Het is nu mooi zacht weer.

1 april 1947

Heden verjaardag van onze jongste zoon Johannes. Hij mocht in goede gezondheid zijn zestiende verjaardag vieren. Zelf ben ik die dag naar Amsterdam geweest met F. Visscher voor visscherijbelangen. Er was een vergadering in Krasnapolsky van de Cooperatieve Vereniging en Organisatie van IJsselmeervisschers waarvoor wij beiden in de ledenraad zitten. Des avonds tien uur waren wij weer thuis. Tevens de verjaardag van mijn zuster Eurtje. Na tien uur ook nog even geweest. Het weer blijft nog vrij koud en paling is er nog niet.

8 april 1947

Van dinsdag op woensdagnacht hevige stormweer geweest. Er was van ons nog niemand op zee, anders waren er misschien ongelukken gebeurd.

12 april 1947

Prachtig lenteweer. Alleen 's nachts nogal koud. Met het hoekwant is er al op paling gevischt, maar het resultaat was nog nihil. 't Is te hopen dat het nu maar wat zoeler weer mag worden. We hebben nu alles klaar gemaakt om spoedig te beginnen. Sterk onze handen en zegen onze vlijt. Bekroon ons werk en nu en 't allen tijd.

15 april 1947

De palingvisserij is begonnen. De vangst was de eerste nacht 44 pond. Het begin is er dus. Wij hebben nog steeds behoefte aan zomerweer. 't Is nog steeds koud weer.

24 april 1947

Heden vierde onze Cobie haar 23-ste verjaardag. 't Is stormweer en wij kunnen niet naar zee.

3 mei 1947

De heele week koud en ruw weer. Het wil met de visserij wat de vangst betreft nog niet erg. Toch is er nog best verdiend van de week, maar dat had zijn oorzaak hoofdzakelijk daarin, dat de paling zoo geweldig duur was. De markt was vrij gegeven en dit had tot gevolg dat er prijzen besteed werden van fl. 2,- tot fl. 2,80 per pond. Ongekend duur. Vandaag ook herdenkingsdag voor hen die vielen in den strijd voor vrijheid en recht.

1 juni 1947

Ik heb een hele tijd niet geschreven. En toch is er heel wat gebeurd. In de natuur is het zoo plotseling zomer geworden. Zelfs zoo dat het snikheet was.

4 juni 1947

Broeierig warm met onweer. We waren wel in zee, maar hebben de geheele nacht voor de dreg gelegen. Volgende morgen harde bries uit het zuidwesten,

des middags aanwakkerend tot storm. We vingen in twee streken 80 pond aal voor fl. 2,30 en kwamen tegen den avond in de haven.

6 juni 1947

Behoorlijk weer. Om half vier uitgevaren. Eerste streek ruim 300 stuks, het begin was dus goed. Maar de tweede keer een vergeefsche trek. De kuil was stuk. Moge ook de beproevingen en teleurstellingen ons maar leeren en heiligen om niet al te grote waarde toe te kennen aan de aardsche dingen en ons zelf en onze belangen niet al te veel in het middelpunt te plaatsen.

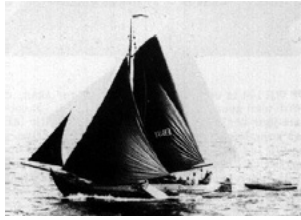
's Avonds weer aangekomen en toen werd het 's nachts slecht weer en zijn we niet weer weg geweest. Wat is het weer toch geweldig veranderd. Na deze warmte periode is het nu weer koel en winderig.

###

Bij slechte weersomstandigheden, bij windstilte (blakte) of op zondag lag de Elburger haven soms vol met vissersvaartuigen. Oude ansichtkaart.

Het stadje Elburg vanuit de toren. Uit: De Zuiderzee.

Het nog altijd zeer karakteristieke beeld vanuit de Elburger binnenstad richting de haven. Oude prentbriefkaart

31 december 1958

Ik begin weer aan een dagboek. Dat weer ziet er op dat ik er al eens eerder een heb bijgehouden. Inderdaad is dit zoo, maar door drukke werkzaamheden en velerlei beslommingen liep dit weer ten einde. Doch nu mijn leven

Dagboek III:

Periode: 31 december 1958 – 7 april 1979

zooveel rustiger is geworden begin ik opnieuw.

6 januari 1959

Daags bezig geweest met netten boeten en controle. Er waren deze morgen weer 52 netten gekomen, die 's avonds klaar waren.

12 januari 1959

Vreselijk buig weer met veel natte sneeuw. Er is ook geen werk meer met het netten boeten. Ik heb dus meer vrij.

26 januari 1959

Mooi winterweer, weinig wind. Er scheen een zonnetje dat al iets van een voorjaars sfeer voorspelde. 's Avonds naar Harderwijk geweest. Waar de visserijvereniging haar 50-jarig bestaan herdacht. Er was veel volk in de stadshal. Ook is er een stuk opgevoerd getiteld 'Schip op 't strand'. Werd zeer goed opgevoerd en had ook nog een morele strekking. Elburg was door vijf personen vertegenwoordigd, namelijk F. en B. Visscher, H. aan't Goor, A. van Triest en J. Westerink. Door vriend Fr. Visscher is er nog terecht op gewezen dat de regering nog steeds in gebreke blijft het rapport Van der Zaal in werking te stellen. We zijn met een auto weer thuis gebracht ongeveer half een.

6 februari 1959

Uit Urk een schrijven ontvangen met het verzoek evenals zij een schrijven te richten tot den Minister van Waterstaat met het verzoek het rapport Van der Zaal nog voor de verkiezing door de

Tweede Kamer te laten behandelen. In overleg met het bestuur van de vissersvereniging heb ik daar aan voldaan.

24 februari 1959

Ook nog eenige brieven geschreven in verband met onze zaak als gewezen IJsselmeervissers. Een naar Den Haag, naar de chef afdeling Visserij en een naar Harderwijk. De regering tracht van ons af te komen, door ons op 60-jarige leeftijd uit de Zuiderzeesteunwet te verwijderen. Het rapport van de Commissie Van der Zaal stelt echter nog een uitkering voor, ook voor boven de 65 jaar. Doel van het schrijven was daarvoor te pleiten. Het weer is nu mooi. Het is al min of meer voorjaarsachtig.

10 maart 1959

Ik ben vanavond naar een vergadering geweest van de Partij van de Arbeid. Of ik daar mee instem? Neen, o neen. Maar er was wel eenige aanleiding toe. Spreker was een zekere dr. Vermooten, lid der Tweede Kamer. Onderwerp: 'Het Zuiderzeevraagstuk'. Dit interesseert ons nog altijd in hoge mate. Temeer omdat de regering tot nog toe allen die 65 jaar zijn geworden uit de Zuiderzeesteunwet wil hevelen. In het tweede deel der vergadering kreeg ik nog gelegenheid daar het een en ander over te zeggen. Wij zullen voor onze rechtvaardige zaak strijden, zolang het kan. Er zal nu spoedig een regeling komen.

14 april 1959

Deze dag zijn de eerste netten weer aangekomen en heb ik dus weer werk. Voorlopig twee stuk, later meer.

16 april 1959

Vandaag kwamen er 32 nylon haringnetten om te boeten. We zijn met zes man bezig.

24 juli 1959

Het is een rustige week. Er zijn maar weinig netten om te boeten, zoodat ik het werk wel afkan.

17 augustus 1959

Deze dag hebben wij een autorit gemaakt. Onze schoonzoon was zoo vriendelijk ons mee te nemen in de wagen. We zijn toen de polderdijk van de nieuwe Z.O. polder (Oostelijk-Flevoland) opgegaan in de richting van Kampen, over Roggebotsluis, via Ketelhaven naar Lelystad zijn we de geheele polder omgereden en weer over de dijk van het gemaal bij Harderwijk terug naar Elburg. Het was een prachtige rit. We hebben veel gezien en vele herinneringen kwamen bij mij op, toen ik het land gewonnen uit het water zag. Het water waarop ik zooveel had rondgezwakt en waarop ik altijd mijn brood had verdiend met Gods hulp.

29 september 1959

Wat is het een uitzonderlijk mooi weer. En dat al zoo lang. Het is een buitengewone zomer en najaar. Er zijn vandaag ook weer netten gekomen. Dus heb ik weer wat te doen. Wat een zegen dat ik nog zoo goed gezond ben en mag en kan werken. Ik hoop dat God mij nog lang de kracht wil schenken om te werken, niet alleen voor mijzelf, maar ook in de dienst des Heeren.

9 januari 1960

De nettenmakerij is voor enige weken stilgezet. Dus vakantie.

3 mei 1960

Heb vandaag nog een onderhoud gehad met onze burgemeester samen met D. Westerink. Het ging hoofdzakelijk over de positie der 60- tot 70-jarigen. Deze groep, waartoe ik ook behoort, wordt nog steeds niet als belanghebbende

erkend in de zin der Zuiderzeesteunwet. Hoewel het rapport Van der Zaal dat wel doet. Burgemeester Bode deelde ons mede dat hij zeker wist dat deze zaak in de loop van dit jaar nog tot een beslissing zal komen in en voor betrokkenen gunstigen zin. Dus zullen we maar weer afwachten. Wanneer zal deze lijdensgeschiedenis nog eens ten einde zijn?

21 mei 1960

Ik ben nogal druk geweest met netten maken. Deze week heb ik er tien afgemaakt.

21 juni 1960

Ik moet weer hard aan 't werk, want er zijn pas drie netten klaar van de negen. Het is nu al weer de langste dag in de natuur en het begin van de zomer. Elk jaarseizoen hebt Gij tot stand gebracht.

30 juni 1960

Ik heb het nu wel rustig want de netten die we klaar hadden zijn dinsdag 28 juni opgehaald en voorlopig komen er geen andere. Het weer knapt wat op, de wind wordt minder en het weerbericht wordt beter.

6 augustus 1960

Ik ben vanmorgen nog de polder in geweest. Achter op de brommer bij onze Johan heb ik daar gezien wat er van ons voormalige visterrein was geworden. Daar waar we in 1956 nog hadden gevist groeide nu het koolzaad, de haver en andere gewassen. En dan het riet en alle soorten onkruid. Er is daar wel veel veranderd.

23 september 1960

Er is weer werk voor ons losgekomen van Apeldoorn. Het is nu ander werk dan voorheen, namelijk het maken van kreeftnetjes. In het eerst ging het niet zoo vlug en goed, maar toen we het door hadden ging het veel beter. Ik ben

blij dat ik weer wat te doen heb, want aldoor niets te doen is de dood voor lichaam en geest.

17 oktober 1960

Vandaag een rustige dag. Ik had mijn werk af. De vorige week had ik 120 kreeftnetjes gemaakt en de week daarvoor zelfs 220. We wachten nu weer op andere. In de natuur is het ook rustig. En ik mag zeggen, van binnen ook. Ik moet aldoor maar zien op Jezus en mijn levenssappen uit Hem betrekken.

28 augustus 1961

Vanmiddag ben ik nog met D. Westerink naar Urk geweest om een vergadering bij te wonen van afgevoelde IJsselmeervissers. De regering is erg schriel ten opzichte van ons en er moet nog steeds gestreden worden om er nog iets van terecht te brengen.

22 januari 1962

Deze week is een bijzondere week geworden. Ik ben namelijk van de week alle dagen tot en met vrijdag naar Apeldoorn geweest om daar in de zaak van de nettenfabriek te werken. Dit was op vriendelijk verzoek van de directie die met een overstelpende hoeveelheid werk zat en daarvoor niet voldoende personeel had. Nu dat hebben we toen maar ingewilligd en zoo ben ik dan deze week nog aan het werk geweest. En ook nog twee dagen van de volgende week. Maar 't viel ons (we waren met vier man) toch niet mee. Het 'lag' ons niet om daar de geheele dag te staan en dan ook nog 's morgens en 's avonds een uur in de bus te zitten. En zoo hebben wij dat 30 januari weer beëindigd.

19 februari 1962

Ik ben vandaag nog weer naar Apeldoorn geweest om in de nettenzaak

te werken. Trouwens de vorige week ook al een dag, namelijk donderdag 15 februari. Dinsdag 13 februari is een der heeren van de directie heel vriendelijk en dringend komen verzoeken nog enkele dagen te komen helpen. En zoo heb ik dan deze week om de andere dag met vriend Van de Wetering de reis naar Apeldoorn gemaakt. Maar 'liggen' doet het ons niet. Hoewel het werk nog wel te doen is en we ook niet gejaagd worden. Maar als deze week om is houden we er mee op.

28 februari 1962

Vergadering van de visserijvereniging gehad.

1 mei 1962

Vandaag ben ik naar Den Haag geweest op het ministerie van waterstaat. Met nog drie Urkers, de heeren J. Korf, Fr. Visscher en J. van Sloten hebben wij de belangen bepleit van de door de droogmaking getroffen IJsselmeervissers. Wij

werden te woord gestaan door de heeren Sordijn en van de Akker. We zijn zeer welwillend ontvangen en kregen ook alle gelegenheid om te zeggen wat wij op het hart hadden. Volgens uitlatingen van deze heeren, die als adviseur de regering dienen, is er nu binnenkort iets positiefs te verwachten, namelijk een jaarlijkse schadevergoeding van plusminus 700 gulden voor de 65-jarigen en ouder, wat dan zou gelden voor allen die voor 1913 geboren zouden zijn. De waardevermindering zou dan als volgt geregeld worden. Ieder die van 1952 af visser was werd gerekend vier kuils te bezitten. Deze zouden dan voor een derde van de nieuwwaarde worden vergoed. Evenzoo het snoekbaarswant. De schepen van 1000 gulden voor een kwak en 200 gulden voor een schouwer verder naar deze maatstaf wat daar tussenin lag. We willen hopen dat het nu eindelijk er eens van zal komen en we niet langer met beloften stil gehouden worden.

*De Elburger vloot ligt afgemeerd in de thuishaven.
Oude ansichtkaart.*

11 september 1963

Deze dag ben ik naar Amsterdam geweest met eenige Urkers, namelijk J. Korf, J. van Sloten en F. Visscher. De reis ging naar de Rijksdienst ter uitvoering van de Zuiderzeesteunwet. Deze dienst heeft nu ook een nieuwe directeur gekregen, namelijk de heer Zwart. Wij werden zeer welwillend ontvangen en ruimschoots in de gelegenheid gesteld onze belangen te bespreken. Het ging voornamelijk over de oudere afgevoelde IJsselmeervissers. Het is noodig onze belangen steeds te bepleiten. Er schijnt wel meer begrip te komen voor onze zaken. We zijn nu ook weer als belanghebbende erkend in de zin van bovengenoemde wet. Om half negen voormiddags vertrokken waren we namiddags plusminus vijf uur weer thuis. Veilig geleid en genadig bewaard met het oog op het zeer drukke verkeer vooral in het westen des lands.

*Nieuwe bewoners
van Flevoland
begaven zich op
"Levensgevaarlijk
slappe bodem".*

Foto: De Jong.

14 april 1967

Nu volgt een aantekening van financiële aard. Eindelijk is dan de beschikking afgekomen van de waardevermindering betreffende schuit en netten. Tezamen een bedrag van fl. 1485,= ontvangen. Even daarvoor was er ook een beschikking afgekomen inhoudende verhoging van de maandelijkse toelage uit de Zuiderzeesteunwet. Dit werd verhoogd van 67 gulden naar 96 gulden per maand en dan met terugwerkende kracht van 1 januari 1965 af. Dit achterstallige was een bedrag van 850 gulden.

29 september 1967

Ik heb een brief geschreven naar iemand in Amerika. Een week hiervoor had ik een brief ontvangen van een zekere L. Engeltjes. Reden hiertoe was een causerie die ik had gehouden op 6 september j.l. over 'Van Flevomeer tot Zuiderzee, van Zuiderzee tot

IJsselmeer en van IJsselmeer tot polderland'. Er had daarvan een verslag gestaan in de Elburger Courant en dat had hiervoor genoemde heer Engeltjes gelezen. Hij was een oud-Elburger en in 1920 als 11-jarige knaap met zijn ouders naar Amerika gegaan. Deze man, die in 1965 hier in Holland is geweest, toonde nog een levendige belangstelling voor zijn geboorteplaats. Nu deze brief heb ik beantwoord door hem een terug te schrijven.

20 november 1969

Een voor mij bijzondere dag. Ik heb vandaag een tentoonstelling mogen openen. De zaak is als volgt: de heer Jos Lussenburg, en kunstschilder en musicus in Nunspeet woonachtig, maar zeer populair alhier, was vandaag 80 jaar geworden. Er was een comité gevormd, dat zich ten doel had gesteld, hem op deze dag te huldigen. Ook was er een expositie van verschillende schilderstukken van de heer

Lussenburg alsmede een verzameling van voorwerpen betrekking hebbende op de visserij. Want voor de visserij en voor de vissers ook had de heer Lussenburg een grote sympathie. Wederkerig wij ook voor hem, getuige het feit dat verschillende vissers dejarige heer kwamen feliciteren. Het comité had eenige dagen tevoren mij verzocht hem als dan op deze vergadering toe te spreken en met het doorknippen van een lint deze expositie te openen. En alzoo geschiedde. Er was zeer veel belangstelling en de heer Lussenburg en zijn echtgenote waren diep getroffen hierdoor. Ja zoo kan een mensch van alles beleven. Het is alles prima verlopen, tot grote tevredenheid van de deelnemers en ook van mijzelf. Dit zal mij waarschijnlijk wel niet meer gebeuren. Aan mijn vrouw, die ook tegenwoordig was, werden bloemen aangeboden.

Het havenhoofd van Elburg met aan de linkerkant het (oude) Zwembad. In de verte de Kop van 't End. De ringdijk van de Flevolpolder is hier van links naar rechts dwars door de pier heen aangelegd.

9 mei 1972

Voor Elburg was dit een bijzondere dag. Prinses Beatrix, die met haar man een werkbezoek bracht deze dagen aan Gelderland, is deze middag ook in Elburg geweest. De tijd van aankomst was aangekondigd, plusminus twee uur namiddags. Maar het liep nogal uit en het werd bijna drie uur. Volgens afspraak met de burgemeester zou er een oud-visser, in dit geval de heer H. van Aperlo, op de stoep bij de weduwe Hoekert gaan zitten, breiend aan een fuikje. Mij was gevraagd, ingeval de Prinses iets vroeg, daarvan nader uitleg te geven. Alzoo is geschied. Na een handdruk van de Prinses heb ik zeer in 't kort iets over de visserij gezegd. Daarna ging de tocht langs ons huis de wal op naar het gemeentehuis. Wat daar allemaal verhandeld is, is mij onbekend. Het geduld van de wachtende schare werd nogal op de proef gesteld, want het was bijna vijf uur toen de Prinses en haar man naar buiten kwamen, opgewacht en bij het vertrek toegejuicht door een grote schare. Toen de stoet vertrok was het weer opgeklaard. Uit het enthousiasme bleek wel dat de band met het Oranjehuis nog hecht en sterk was.

*Lelystad Haven met
daarachter een nog
prille polder vanuit
de lucht..
Foto: NLR*

15 januari 1976

We zijn al weer een jaar verder. Deze dag heb ik iets beleefd dat ik toch nog het opschrijven waard vond. Hier ter plaatse bestaat een oudheidkundige vereniging die de naam draagt 'Arent thoe Boecop'. Deze man heeft nogal wat betekend in de historie van ons stadje. Deze vereniging, die zich naar deze man vernoemd heeft, stelt zich als doel de geschiedenis van Elburg in de herinnering voort te doen leven. Nu was hun plan om een vergadering te houden en daar dia's te vertoonen uit de zeer oude tijden.

Als bejaarde Elburger kreeg ik het verzoek deze dia's van commentaar te voorzien. Tot dat doel had ik ze een avond van tevoren gezien in tegenwoordigheid van een tweetal heeren van de bovengenoemde vereeniging, namelijk de heeren Kooman en Stevens.

De avond op 15 januari was de zaal van hotel 'De Haas' tjokvol en alles is zeer goed verlopen. Met een microfoon voor mij kon ik mij goed verstaanbaar maken en de herinnering aan oude tijden en ook personen verlevendigen. Na de pauze werd er ook nog een heel oud volksvermaak

vertoond, namelijk het ‘koekslaan’. Omdat dit mij minder interesseerde heb ik dit niet tot het einde bijgewoond. Het was inmiddels ook al half elf geworden. Alles tezamen is het wel een avond geworden die veel mensen nogal voldoening heeft geschonken en die mijzelf ook niet slecht is bevallen.

31 juli 1978

Deze dag ben ik nog voor de radio geweest. Eenige tijd geleden kreeg ik bezoek van iemand die werkzaam was bij de radio en wel bij de Evangelische Omroep. Ik heb daar wat verteld over de visserij van vroeger hoe dat toeging en over wat er gebeurd is met

onze vroegere visterrein, namelijk de inpoldering en wat dat voor gevolgen had en hoe wij tijdens de oorlog nog zooveel mogelijk doorgevist hebben en hoe wij onze belangen moesten bepleiten bij de Rijksdienst. Het werd een heel relaas en dat werd nu uitgezonden door de Evangelische Omroep. Het werd uitgezonden ‘s avonds van 8 tot 9 uur in het programma ‘Ga er eens voor zitten’. Het kwam alles heel goed over en naar mij ter oore kwam is het door zeer velen alhier beluisterd. Ik kan daar met voldoening op terugzien.

###

Kantlijnverhalen

Gemeenteraadslid

Op 20 april 1934 werd Jacob Westerink beëdigd als gemeenteraadslid.

Door het overlijden van wethouder A.J. Kroese was er tussentijds een vacature ontstaan. Namens de Anti-Revolutionaire Partij vertegenwoordigde Westerink de gemeenteraad tot 19 juli 1935. De werkzaamheden van Westerink lieten het nauwelijks toe om in het gemeentebestuur plaats te nemen. De vergoeding van een rijksdaalder per bijgewoonde vergadering woog lang niet op tegen de schade om een halve dag niet te kunnen vissen. Desondanks meende Westerink zijn verantwoordelijkheid op zich te moeten nemen om met name de belangen van de vissers in de Elburger gemeenteraad te behartigen. Interessant is dat in de notulen van de raadsvergadering van 20 april 1934 de installatie van Westerink en zijn daaropvolgende inaugurele toespraak woordelijk zijn weergegeven:

‘Vervolgens verzoekt de voorzitter (Jhr. R. Feith) aan de secretaris het nieuw benoemde raadslid den heer J. Westerink binnen te leiden. Nadat dit geschied is en de heer Westerink aan de tafel heeft plaats genomen, neemt de voorzitter de vereischte eden af. Hierna wenscht de voorzitter hem geluk met zijne benoeming en herinnert er daarbij aan dat de atmosfeer in de raadsvergaderingen sinds de laatste jaren er heel wat aangenamer op geworden is en zegt dat hij in deze ook volop op de medewerking van den heer Westerink rekent.

De heer Westerink: het is wel met eenige schroomvalligheid dat ik de benoeming heb aangenomen. De reden waarom ik het voornamelijk heb gedaan is dat ook de belangen der visschers behartiging behoeven. Er is eenigen tijd geleden een boek uitgekomen ‘Verloren volk’, waar in de overwinningsoes over de inpoldering van de Zuiderzee de visschers worden voorgesteld als

domme en bekrompen mensen die alles overnemen van hun vaders, hun beroep, godsdienst enz., alles wat hun overgeleverd wordt. Daartegen wil ik protesteeren, dat men mensen, die reeds zoo gedupeerd zijn, achterna nog een trap geeft. Men moest maar eens bekend zijn met de moeilijkheden, waarmede men te kampen heeft en die ook ik weet om een ander beroep te vinden. Gelukkig is den laatsten tijd de meening wat gekenterd en wordt overwogen of de Zuiderzee wellicht nog bestaansmogelijkheid aan een aantal visschers zal kunnen blijven verschaffen. Om deze redenen vind ik het noodig dat met de belangen der visschers ernstig rekening wordt gehouden. Dat wil niet zeggen dat ik bedoel alleen hun belangen te zullen behartigen. Vanzelf ben ik verplicht het belang der geheele gemeente voor te staan. En dan voel ik me ook vertegenwoordiger der A.R. partij. Er zijn mensen die meenen dat de politiek hier niet thuis hoort. Daar ben

*De haven van
Elburg.
Uit: De Zuiderzee.*

ik het niet mee eens en ik wil dit wel zeggen, dat ik nooit zal medewerken tot een besluit dat met deze beginselen in strijd is'.

Vanaf 30 april 1937 zat Jacob Westerink opnieuw een periode in de Elburger gemeenteraad. Net als in zijn voorgaande periode bepleitte hij diverse keren de belangen van de vissers. Op 4 augustus 1939 nam Westerink definitief afscheid als raadslid.

Een span met de EB 15

Een vaste maat om mee met de drijfnetten in span te vissen had Jacob Westerink niet. Zo vormde de EB 51 een tijdje een span met de EB 15 van Peter van der Heide (Peter Lurkien). In de twintiger jaren visten de EB 51 en de EB 15 eens in de wintermaanden met de spieringdrijfnetten. Jacob Westerink vertelde in 1981 over die tijd:

‘Er was die week weinig wind geweest waardoor we weinig vingen. Maar we wisten dat de spiering nogal groot van stuk was. Onze netten waren te nauw. In overleg met mijn maat hebben we toen het oude gaal uitgesneden en vervangen door nieuwe netten met grotere mazen. Op een avond zijn we vanuit Elburg vertrokken. De volgende dag vingen we 1400 pond spiering. We hebben de spiering gelost aan Harm Hulst. Hij gaf ons er vijf cent per pond voor. Dus we hadden in een dag 70 gulden verdiend. Dat was in die dagen een kapitaal’.

Vissen op het Kamper Zand

Een geliefde plek om te vissen met de dwarskuil was voor Jacob Westerink het zogenaamde Kamper Zand. Het was een gevaarlijke plek om een kuil te scheuren, maar wie er bekend was kon er soms goede vangsten doen. Westerink had de wrakken zelfs op een kaartje ingetekend. In een vraaggesprek opgenomen in 1975 vertelde Westerink hierover het volgende:

‘Het Kamper Zand was een voorname visplek, met name voor de kuil. Toen later de zee werd drooggemaakt, kwamen daar allerlei wrakken voor de dag en deed de Rijksdienst net of dat een openbaring was. Maar wij wisten dat altijd wel. Wie daar goed mee op de hoogte was, die kon daar tussendoor vissen. Je had uitstekende merken aan die boerenhuizen en de Kamper torens. En dat afmeten gebeurde soms op de vingerbreedte af. Vaak heb ik de hechten met het zwaard opgezocht: d’r overheen zeilen tot het zwaard omhoog kwam. Dan meteen een merk nemen en in je geheugen prenten. Want dat is eigenaardig: op de plekken waar de meeste onheilen zitten, zit meestal de meeste vis.

Ik had ze zo’n beetje in kaart gebracht en dan zeiden ze wel eens: ‘Hoe kan die kerel daar nou vissen en hoe houd

hij die kuuls heel?’ Daar zijn allerlei verhalen over gegaan: ‘Ja, die laat ie in Kampen boeten’. Maar daar is niets van waar. Ik heb ze meestal zelf nog klaar gemaakt en we hebben er betrekkelijk heel weinig gescheurd. ’s Nachts oriënteerde ik mij voornamelijk op het Urkerlicht, het Ketellicht en het Schokkerlicht. Met een borstel mat ik dan de afstand. Mijn concurrenten, de gebroeders Visscher, moesten er soms met een aantal kapotte kuuls aan boord mee ophouden. Die gingen dan botslepen en moesten eerst de kuilnetten boeten’.

Een bijzondere vangst

Het moet omstreeks 1940 zijn geweest dat Jacob Westerink een wonderbaarlijke visvangst. Om de kuilvisserij te beperken gold vanaf 1934 een verbod om binnen drie kilometer van de kustlijn met dit vistuig te vissen. Begin 1937 werd het verboden gebied (‘de lijn’) uitgebreid tot ongeveer acht kilometer uit de kust. Ongeveer vanaf dat moment leefde de kubbenvisserij weer enigszins op, omdat er met deze aalkorfjes wel ‘binnen de lijn’ mocht worden gevestigd. In een vraaggesprek uit 1981 blikte Westerink daar nog eens met verwondering op terug: ‘Omstreeks 1938 heb ik de kubbenvisserij weer aangevat. Ik heb toen nog een kubbeboot uit Bunschoten gehaald. Er waren trouwens nog enkele Elburgers die opnieuw met de kubben gingen vissen.

Tussen Elburg en Harderwijk was een droogte die we aanduidden met de benaming *Den Hoop*. Onder de lijn tussen *Den Hoop* en Marken mochten de kuilders niet komen. Daar stonden wij met de kubben. Op zondag was er een mooie bries uit het noorden geweest. Ik had zo’n voorgevoel dat we die maandag een mooi schot zouden doen. Maar we konden nauwelijks

aas krijgen. Ik zei tegen mijn knecht (Gerard Westerink) dat hij moest proberen om met de kuil een beetje spiering te vangen. Dan zou ik met mijn zootje Jaap vast beginnen met het leeghalen van de kubben. Want ik popelde van ongeduld, omdat ik wilde weten wat er in die kubben zat. Toen ik de eerste kub bovenhaalde, zat hij vol met paling. Zeker tien pond in een kub. En nog een, en nog eens een. Met de zesde of zevende kub zat de korf al bijna vol. Ik zei tegen mijn zootje: ‘trek de kousen maar uit’. ‘Wat wou je dan vader’. Ik zei: ‘dat zul je voort wel zien’. Meteen daarna heb ik de korf zo omgekwakt in de boot. Want anders moest mijn knecht, die buiten de lijn aan de kuil zat, aan zijn verstand zien te krijgen dat hij hierheen moest komen. En dan ving hij weer geen aas. En ook dat werk moest doorgaan. Daar stonden we dan met de blote benen in de paling. Uiteindelijk ving we die dag zeshonderd pond paling met de kubben. Maar dat was heel uitzonderlijk. Zoiets heb ik ook nooit meer meegemaakt!’

Commissie Van der Zaal

Op 3 maart 1953 installeerde de minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening de Commissie Beperking Visvergunningen IJsselmeer. Aangezien deze commissie onder voorzitterschap stond van het Tweede Kamerlid Anti-Revolutionaire Partij ds. C. van der Zaal werd meestal gesproken over de Commissie Van der Zaal.

De taak van de Commissie Van der Zaal was ‘nader te adviseren omtrent de maatregelen, welke moeten worden genomen, om in verband met de verdere inpoldering van het IJsselmeer te geraken tot een versnelde beperking van het aantal houders van vergunningen voor de visserij op het IJsselmeer’.

In de commissie waren ook drie vissers vertegenwoordigd. Dat waren J. Bakker uit Wieringen, J. van Slooten uit Urk en Fr. Visscher uit Elburg. Met name laatstgenoemde heeft heel veel werk verricht ten behoeve van de belangen van de Elburger vissersbevolking.

Spreekje

Op het vooronderdeurtje van de EB 51 heeft vroeger nooit een versje gestaan. Jacob westerink dacht daar heel nuchter over: ‘Ik heb er nooit wat op gehad. Het waren uiteindelijk vaartuigen waarmee je je brood moest verdienen.’ Later heeft J. van Boven uit Schiermonnikoog de EB 51 een periode als pleziervaartuig in bezit gehad. De EB 51 voer in die tijd onder de naam *Octopus*. Op het vooronderdeurtje had Van Boven het volgende versje geschilderd:

*De wind en het getij
doen 't zwaarste werk voor mij.
De vleugel en de platen (= zandplaten)
houd ik steeds in de gaten.*

###

Met dank aan:

P. Dorleijn
E. aan 't Goor-Westerink
J. Kolkman
C. Kühne
J. van Triest
Joh. Westerink